

Nota
Sint-Stevens-Woluwe (Zaventem) – Eversestraat

Jef Kennis

Bornem
2022

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bv

Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Jef Kennis

Identificatie van de archeologienota waarvan akte genomen is, die het uitgestelde vooronderzoek als maatregel bevatte: 17072

All-Archeo bv
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
D/2022/12.807/46

© All-Archeo bv

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten proefsleuvenonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.1	Archeologische voorkennis	7
2.2	Onderzoeksopdracht	8
2.2.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	8
2.2.2	Beschrijving geplande werken.....	8
2.2.3	Werkwijze en strategie.....	12
2.3	Assessmentrapport	20
2.3.1	Methoden, technieken en criteria bij het assessment.....	20
2.3.2	Assessment van de vondsten	20
2.3.3	Assessment van stalen	20
2.3.4	Conservatie assessment	20
2.3.5	Assessment van de landschappelijke ligging.....	20
2.3.6	Assessment van sporen	27
2.3.7	Assessment van het onderzochte gebied.....	36
2.3.8	Interpretatie, beschrijving van de potentiële kennis, waardering en afweging noodzaak verder onderzoek	37
3	Samenvatting.....	39
4	Bibliografie	40
4.1	Publicaties	40
4.2	Websites	40
5	Bijlagen	41
5.1	Archeologische periodes	41
5.2	Plannenlijst	41
5.3	Fotolijst.....	41
5.4	Tekeningenlijst	42
5.5	Dagrapporten	42
5.6	Sporenlijst.....	43

1 Inleiding

De nota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.² Het onderzoek volgt op een archeologienota waaruit de noodzaak van bijkomend archeologisch vooronderzoek bleek.³

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

³ Kennis/Reyns 2020

2 Verslag resultaten proefsleuvenonderzoek

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2022C13

Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Betrokken actoren en specialisten met vermelding van hun rol of functie: Jef Kennis (veldwerkleider), Diego Gyesbreghs (assistent-archeoloog)

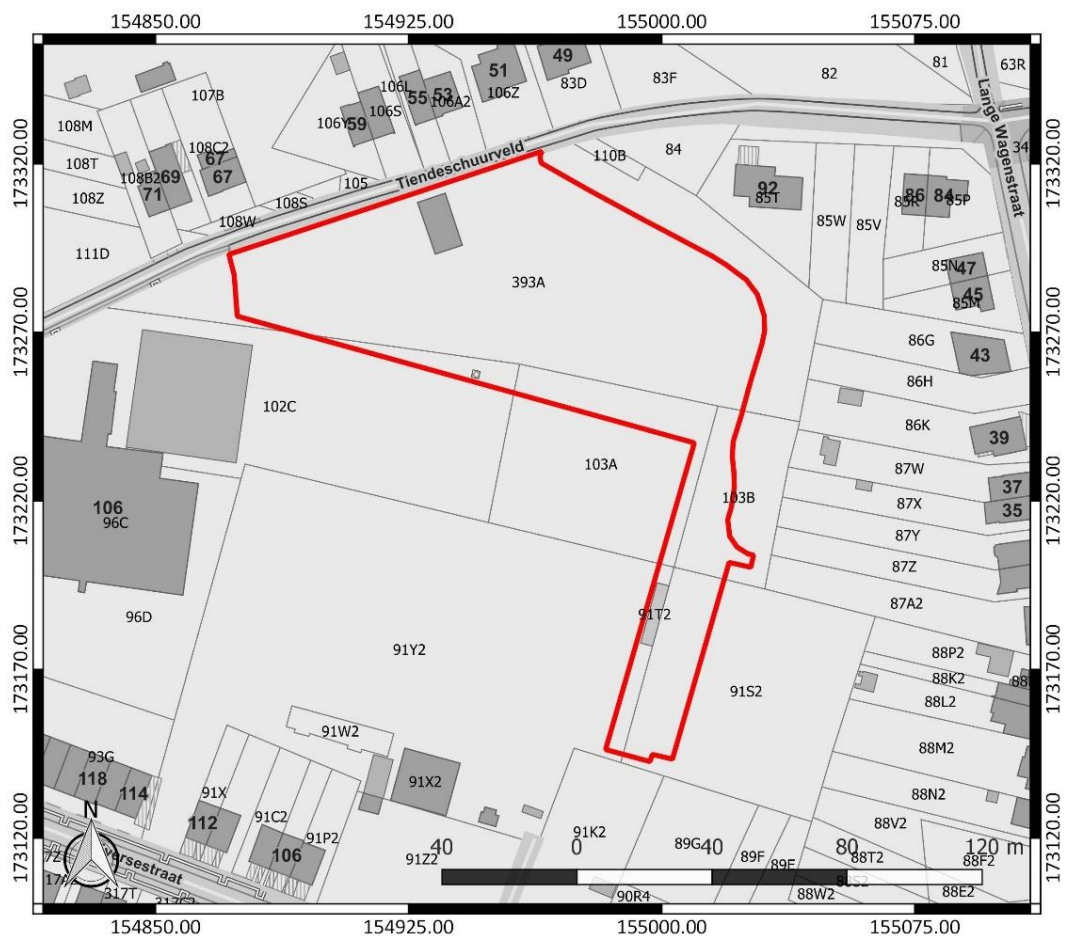
Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Vlaams-Brabant, Zaventem, Sint-Stevens-Woluwe, Eversestraat, Tiendeschuur

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 154834, 173082
- 155063, 173326

Kadastrale percelen: Zaventem, Afdeling 5, sectie B, nummers 91s2, 91t2, 91y2 (partim), 102c (partim), 103a (partim), 103b en 393a

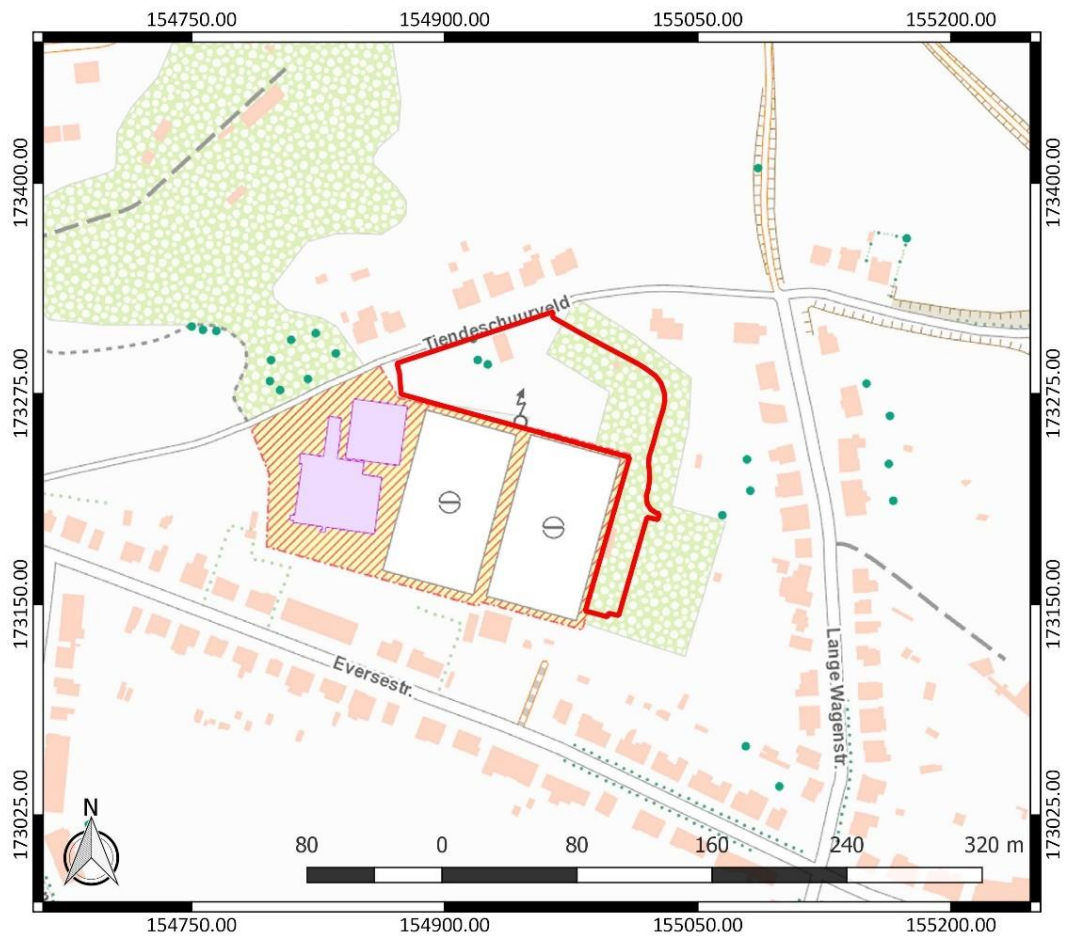
Kadastraal plan:

Figuur 1: Kadastraal plan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 9815 m²

Topografische kaart:

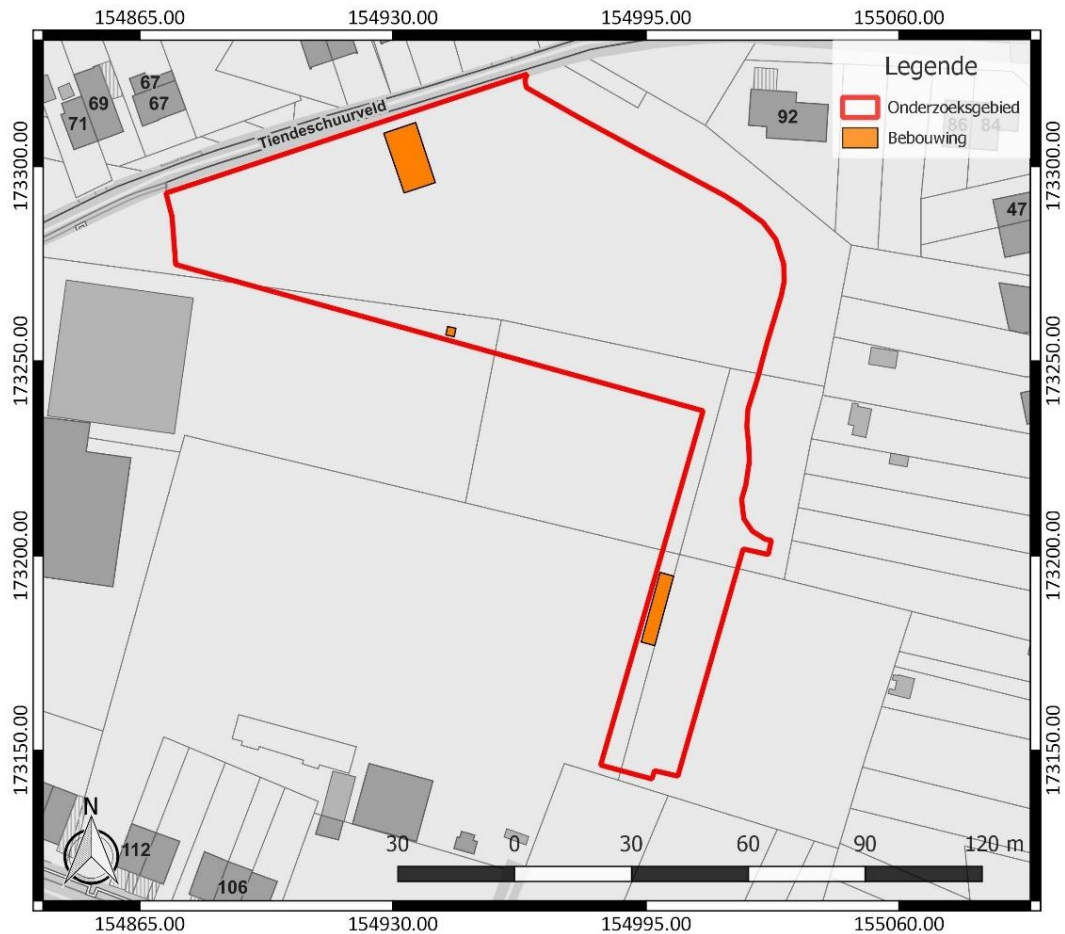

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 16/03/2022-22/03/2022

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: proefsleuvenonderzoek, nieuwe tijd, nieuwste tijd

Verstoorde zones: Er bevinden zich gebouwen en verhardingen, waaronder een zendmast, ter hoogte van het onderzoeksgebied (Figuur 3). Er kan verondersteld worden dat de realisatie ervan enige negatieve impact heeft gehad op het archeologisch bodemarchief. De precieze aard en de omvang van deze verstoring is echter niet gekend.

Figuur 3: Verstoringskaart, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

2.1 Archeologische voorkennis

Een bureauonderzoek (projectcode 2020L83)⁴ werd reeds uitgevoerd. Het toonde aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Landschappelijk is het onderzoeksgebied gunstig gelegen. Het is gesitueerd op de rand van het Brabants Plateau, waar een gradiëntzone begint die toeloopt naar de lagergelegen vallei van de Woluwe ten oosten. Van andere plaatsen weten we dat mensen in het verleden dergelijke locaties in het landschap uitzochten voor verschillende soorten van activiteiten.

Historische kaarten en luchtfoto's geven ons inzicht in het landgebruik en de gebruiksevolutie van het terrein vanaf de 18de eeuw tot heden. Ze tonen ons dat het terrein in de 18de eeuw in gebruik was als akkerland. Dit bleef lang de invulling van het terrein, tot we op een luchtfoto uit 1971 de aanwezigheid van enkele gebouwen en bebossing zien. De impact hiervan op het bodemarchief is onbekend.

Gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied dateren voornamelijk uit de nieuwe tijd. De meest opvallende gekende archeologische waarde is die van een militair kamp uit 1746, dat ten westen van het onderzoeksgebied te situeren is. Op grotere afstand rond het onderzoeksgebied zijn ook nog relevante archeologische resten uit de middeleeuwen gekend.

In de buurt van het onderzoeksgebied zijn er nog geen vondsten uit de steentijd gemeld. Daarnaast ligt het gebied op de rand van een plateau en al op enige afstand van waterlopen. Het potentieel op

⁴ Kennis/Reyns 2020, 30-32

steentijd artefactensites wordt daarom laag ingeschat. Het is weinig zinvol om een landschappelijk bodemonderzoek uit te voeren. Het is kosten-baten efficiënter om meteen over te gaan tot de uitvoering van een proefsleuvenonderzoek om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn.

Op basis van alle vergaarde informatie tijdens het bureauonderzoek kunnen we besluiten dat relevante archeologische resten uit de metaaltijden tot de middeleeuwen kunnen voorkomen binnen het onderzoeksgebied. Resten uit andere periodes kunnen niet uitgesloten worden. Een evaluatie van de geplande bodemingrepen geeft aan dat het volledige bodemarchief binnen het onderzoeksgebied bedreigd is. Gezien het archeologisch potentieel van het terrein was daarom verder archeologisch vooronderzoek aangewezen.

2.2 Onderzoeksopdracht

Doel van het proefsleuvenonderzoek is nagaan of er zich archeologische resten bevinden binnen het onderzoeksgebied, om de afweging te kunnen maken wat de versturende impact is van de geplande bodemingreep.

2.2.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Onderzoeksvragen zijn de volgende:

- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Wat is het type vindplaats (bewoning, begraving, ...), aanwezig binnen het onderzoeksgebied?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen archeologische sporen?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen materiële cultuur?
- Wat is de potentiële kenniswinst van een eventuele opgraving?
- Is er mogelijkheid tot behoud *in situ* en zijn er eventuele maatregelen nodig om aan het behoudsprincipe te voldoen?
- Indien behoud *in situ* van het archeologisch erfgoed onmogelijk of onwenselijk is in het kader van de geplande bodemingrepen: kan een afbakening gemaakt worden van bepaalde delen van het terrein die voorafgaand aan de werkzaamheden moeten onderzocht worden?

Randvoorwaarden: niet van toepassing.

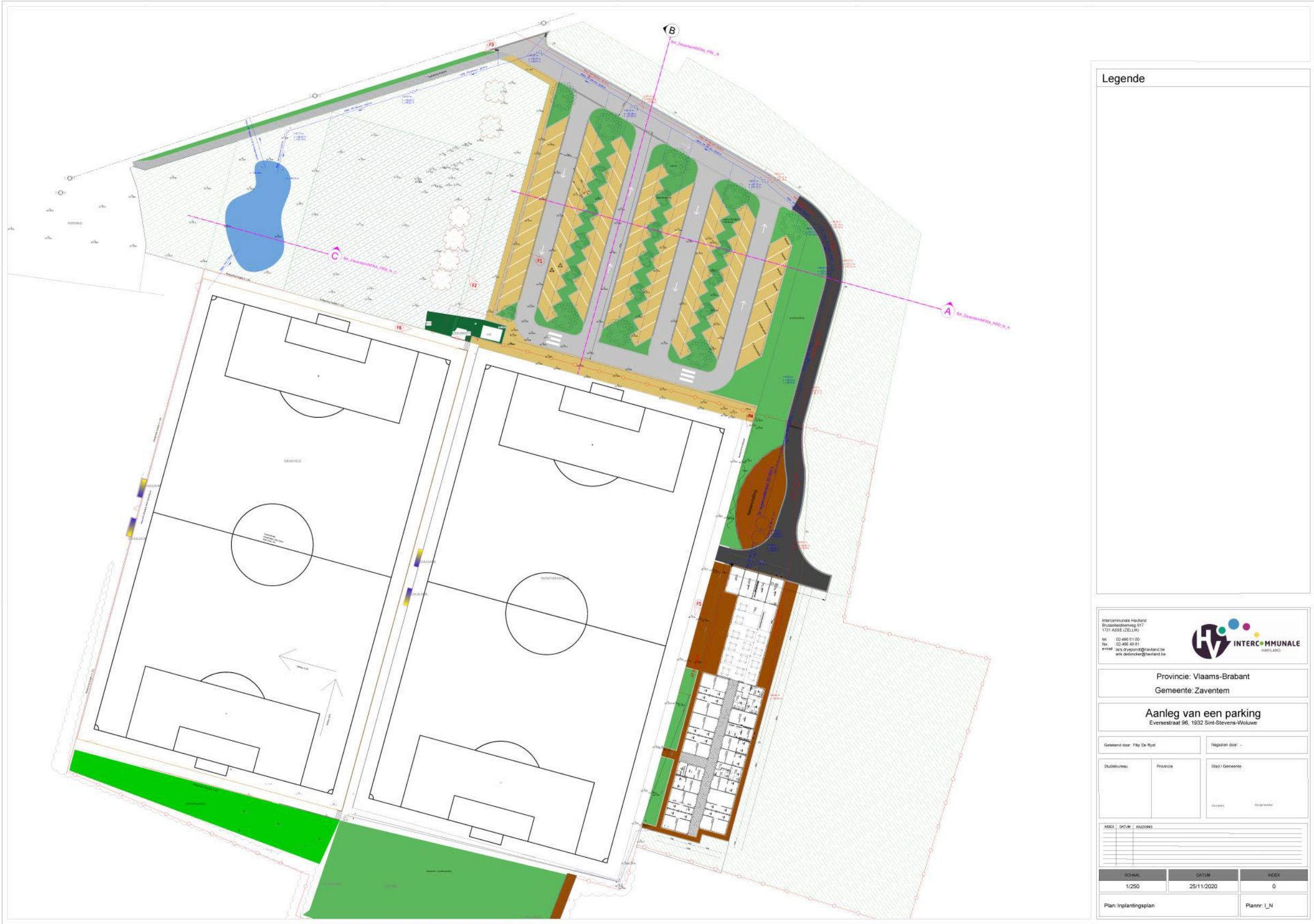
2.2.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein wordt de aanleg van een nieuwe voetbalaccommodatie voor het jeugdcomplex van KV Woluwe-Zaventem met parking voorzien, die te bereiken is via de Tiendeschuurveld. Daarvoor wordt het gebouw ten oosten van de voetbalvelden gesloopt. De bomen in de zone naast de geplande parking zijn destijds gekapt geweest. Hier worden terug bomen geplant. Ten westen hiervan is er plaats voorzien voor een wadi (Figuur 4).

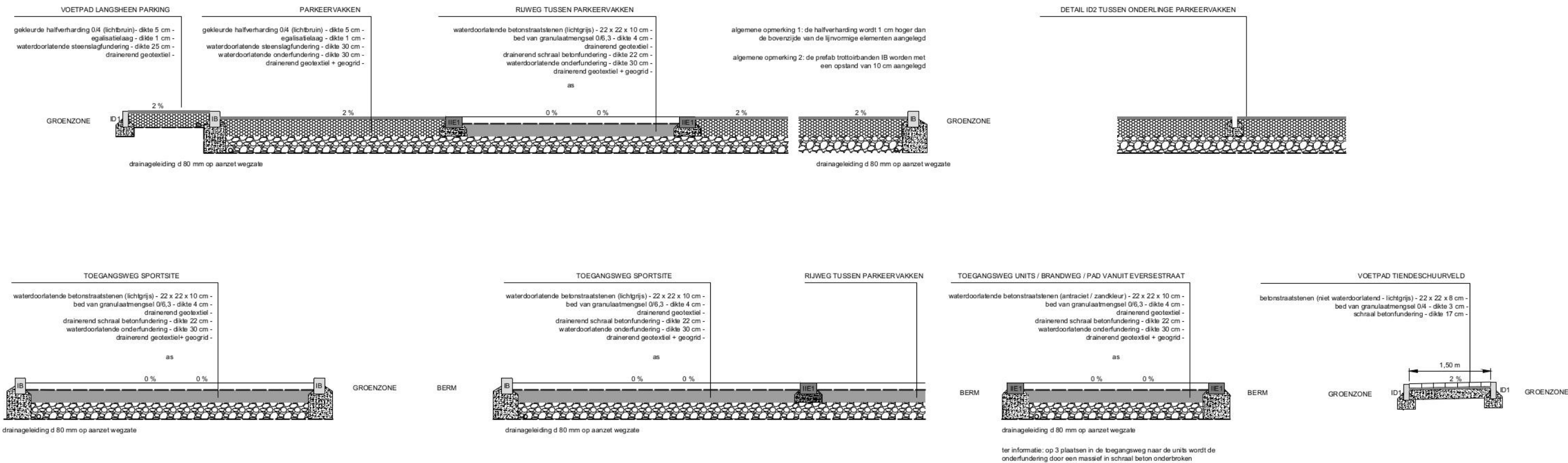
De parking (Figuur 5) zal in waterdoorlatende betonstraatstenen (22 x 22 x 10 cm) aangelegd worden met daaronder respectievelijk een bed van granulaatmengsel (4 cm dik), drainerend geotextiel, drainerend schraal betonfundering (22 cm dik), waterdoorlatende onderfundering (30 cm dik), drainerend geotextiel en geogrid. Tussenin de rijwegen en parkeerplaatsen komen er nieuwe groenzones bestaande uit gras, platanen, bolamberbomen, Japans bloedgras en hertshooi. De parkeervakken zelf zullen uit gekleurde halfverharding bestaan met een dikte van 5 cm. Daaronder zal een 1 cm dikke egalisatielaag, een 30 cm dikke waterdoorlatende steenslagfundering, een 30 cm dikke waterdoorlatende onderfundering en tot slot drainerend geotextiel en geogrid voorzien worden. De meest oostelijk gelegen parkeerplaatsen zijn voorbehouden voor mindervaliden en voor laadpalen voor elektrische wagens. Het voetpad langs de parking bestaat uit een gekleurde halfverharding van 5 cm dik, een egalisatielaag van 1 cm dik en tenslotte een 25 cm dikke waterdoorlatende steenslagfundering met daaronder drainerend geotextiel. De weg van de parking naar de nieuwe

voetbalaccommodatie zal in waterdoorlatende betonstraatstenen uitgevoerd worden (22 x 22 x 10 cm) met daaronder een bed van granulaatmengsel (4 cm dik), drainerend geotextiel, drainerend schraal betonfundering (22 cm dik), waterdoorlatende onderfundering (30 cm dik), drainerend geotextiel en geogrid. Verder is er op deze weg plaats voorzien voor een dubbele poort. De aanleg van de parking betekent vermoedelijk een maximale verstoring van ca. 70 cm diepte.

Ten noorden van de voetbalaccommodatie wordt een fietsenstalling voorzien op een ondergrond van waterdoorlatende betonstraatstenen. Langs de zuidkant van deze fietsenstalling worden er twee regenwaterputten met een inhoud van 20.000 liter geplaatst. Tussen de fietsenstalling en het bestaand klinkerpad naast het voetbalveld wordt een haag geplaatst. De voetbalaccommodatie zelf omvat een kantine met keuken, een secretariaat en kleedkamers met sanitair voor spelers en scheidsrechters (Figuur 4). De precieze funderingsdiepte hiervan ligt momenteel nog niet vast. Ze is afhankelijk van de resultaten van het stabiliteitsonderzoek.

Figuur 4: Ontwerpplan

Figuur 5: Plan van de typeprofielen

2.2.3 Werkwijze en strategie

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden is een proefsleuvenonderzoek aangewezen. Het is de meest geschikte onderzoeksmethode om het nodige inzicht te bieden in de aard, de omvang, de bewaringstoestand en het potentieel van het aanwezige bodemarchief. Er werden 12 werkputten (10 proefsleuven en 2 kijkvensters) aangelegd. De proefsleuven lagen parallel aan elkaar, hadden een breedte van 2 m en werden machinaal aangelegd.

De sleuven in het noorden van het onderzoeksgebied werden aan de zuidkant enkele meters ingekort door de aanwezigheid van een zendmast en twee stroomcabines (Figuur 6). Op basis van de KLIP-plannen werd er voor de veiligheid gekozen om de sleuven iets verder af aan te leggen zodat zeker geen kabels beschadigd zouden worden.

Sleuven WP4 en WP5 werden respectievelijk wat opgeschoven naar het oosten en het westen door de aanwezigheid van verhardingen en funderingen van een gebouw (Figuur 7). Werkputten 7 en 10 konden slechts gedeeltelijk aangelegd worden door de aanwezigheid van een gebouw in het noorden van het onderzoeksgebied en bomen die behouden dienen te worden ten westen en ten zuiden van dat gebouw (Figuur 8). De zone was afgesloten met hekken. Tussen de twee sleuven viel er nog een andere sleuf weg door bovengenoemde redenen.

Het archeologisch niveau bevond zich op een diepte tussen 27 en 101 cm onder het maaiveld of op een hoogte tussen 56,37 en 60,44 m TAW. Dit verschil in hoogte is te wijten aan het feit dat het terrein afhelt naar het noordwesten toe. In totaal werden er 20 sporen geregistreerd.

De diepte van het bovenste niveau waarop sporen of vondstenconcentraties aanwezig zijn, werd door de veldwerkleider bepaald op basis van de vraagstelling en onderzoeksdoelen uit het programma van maatregelen.⁵ De inplanting van kijkvensters werd bepaald tijdens het veldwerk, bijvoorbeeld in functie van nader onderzoek van aangetroffen archeologische sporen of van zones die 'leeg' leken.

⁵ Reyns 2020

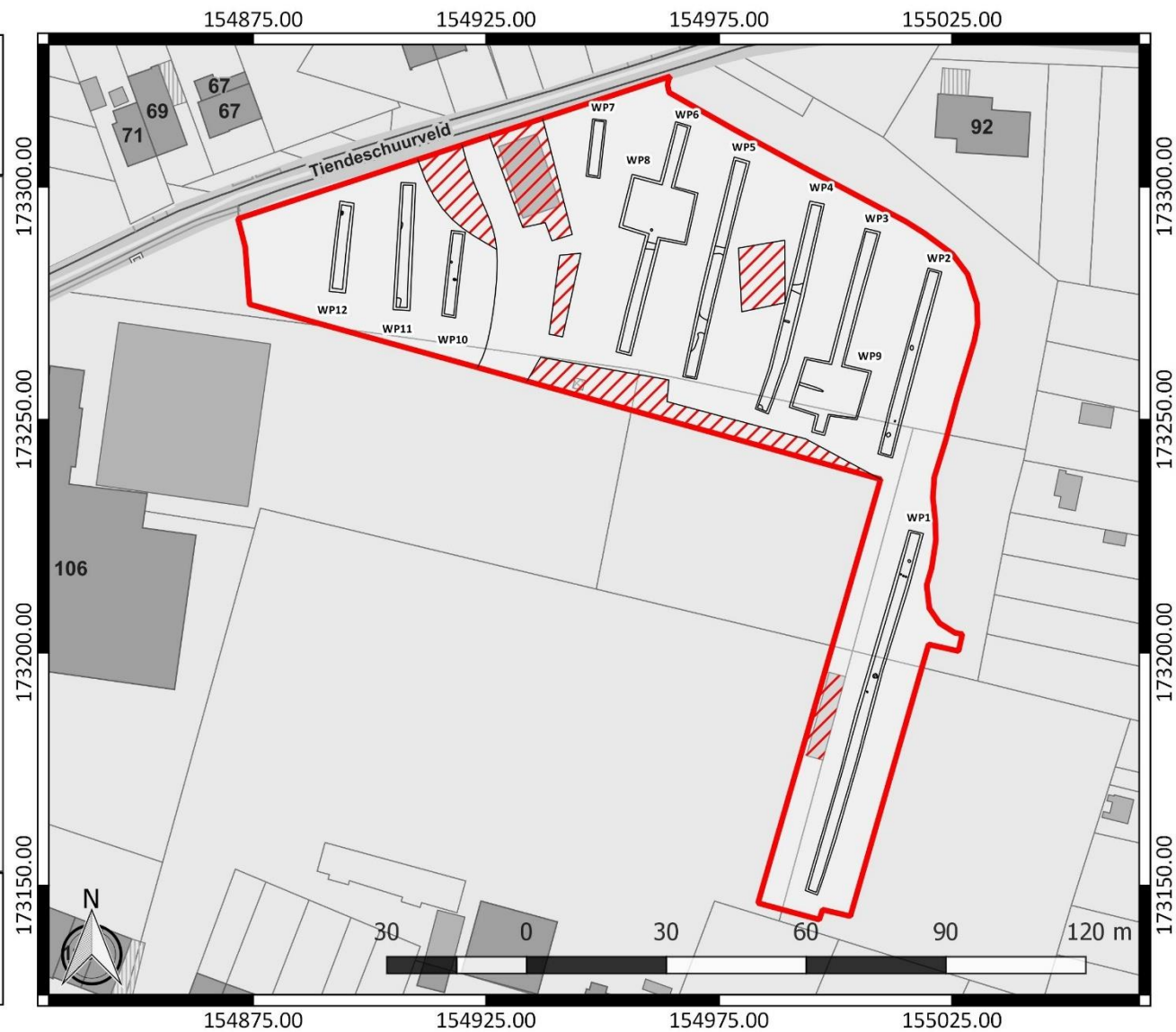
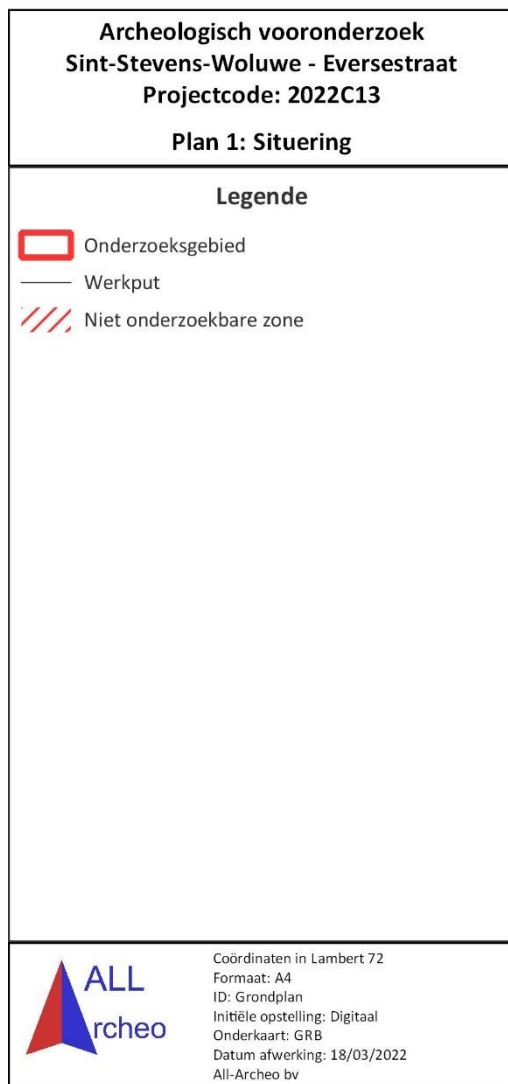
Figuur 6: Werkfoto zendmast en stroomcabines

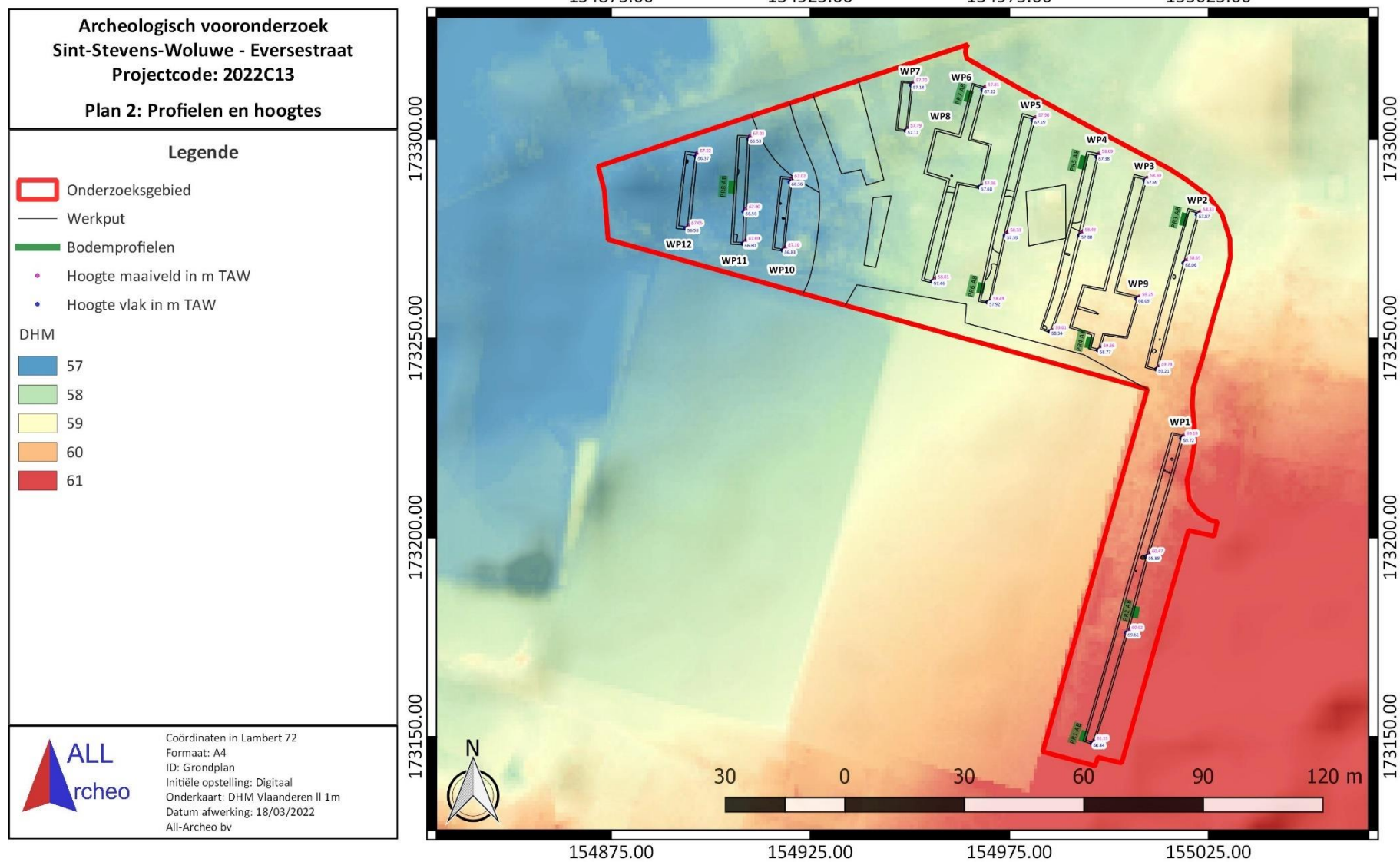
Figuur 7: Werkfoto funderingen

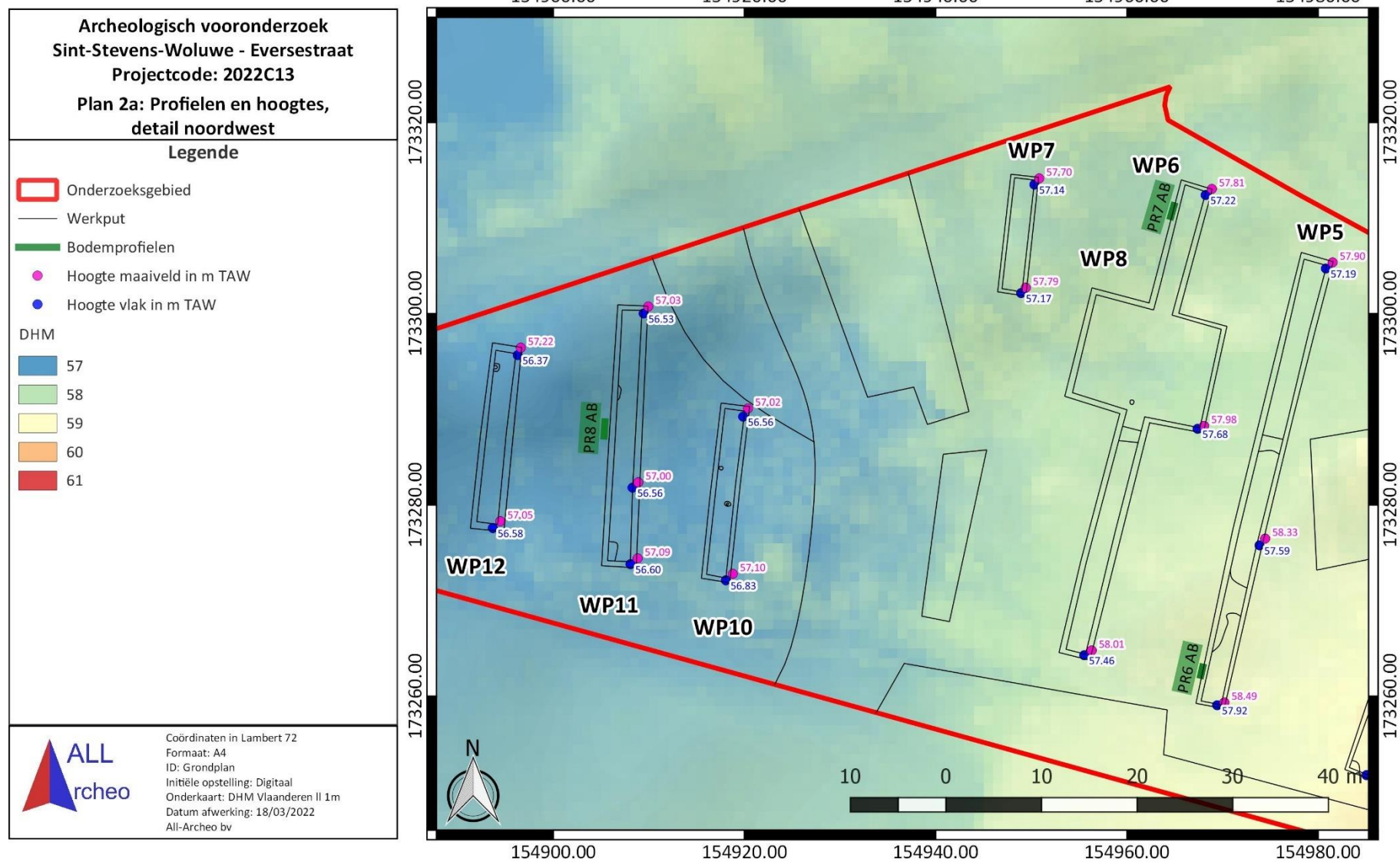

Figuur 8: Werkfoto gebouw en te behouden bomen

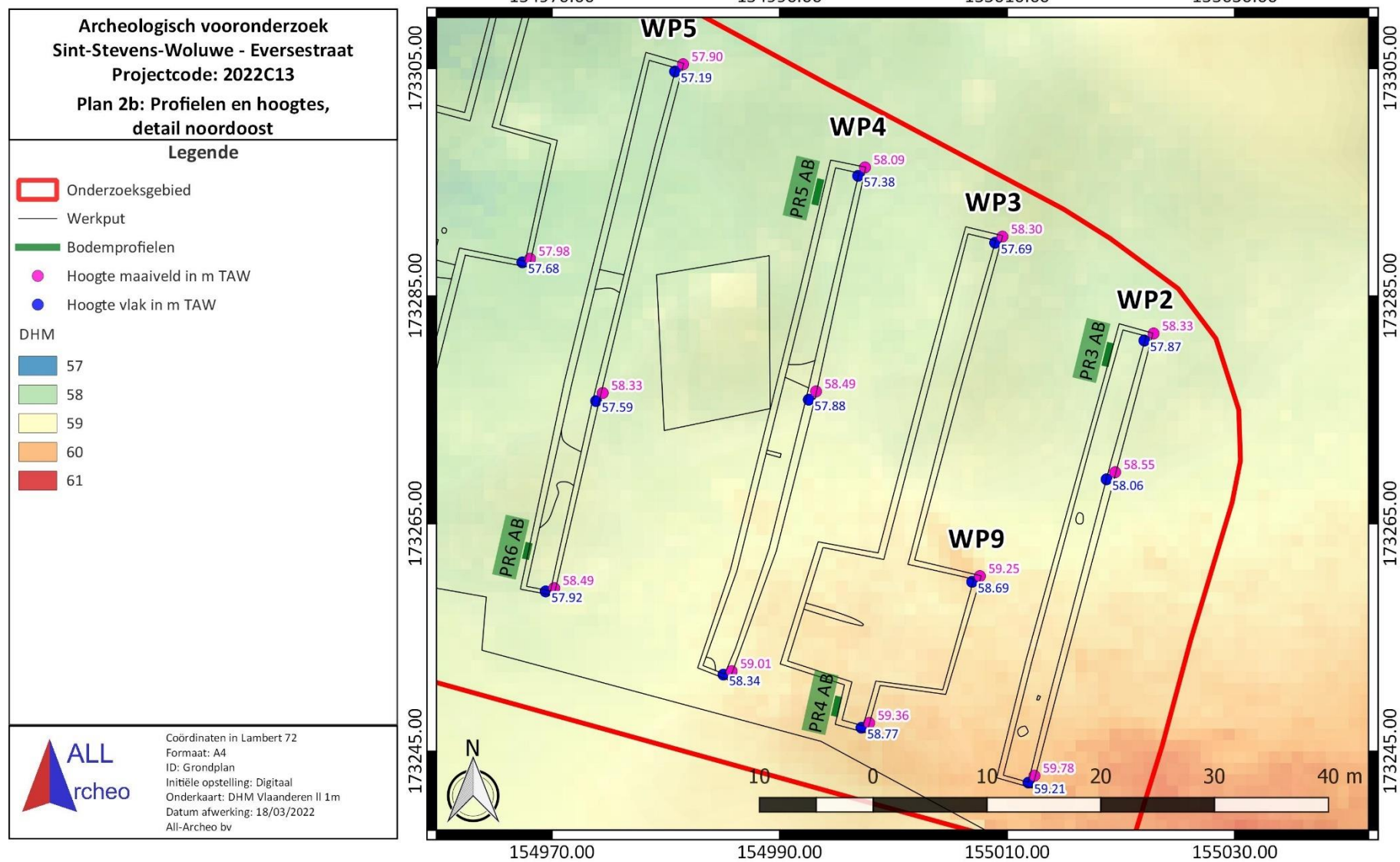

Figuur 9: Situering proefsleuvenonderzoek, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

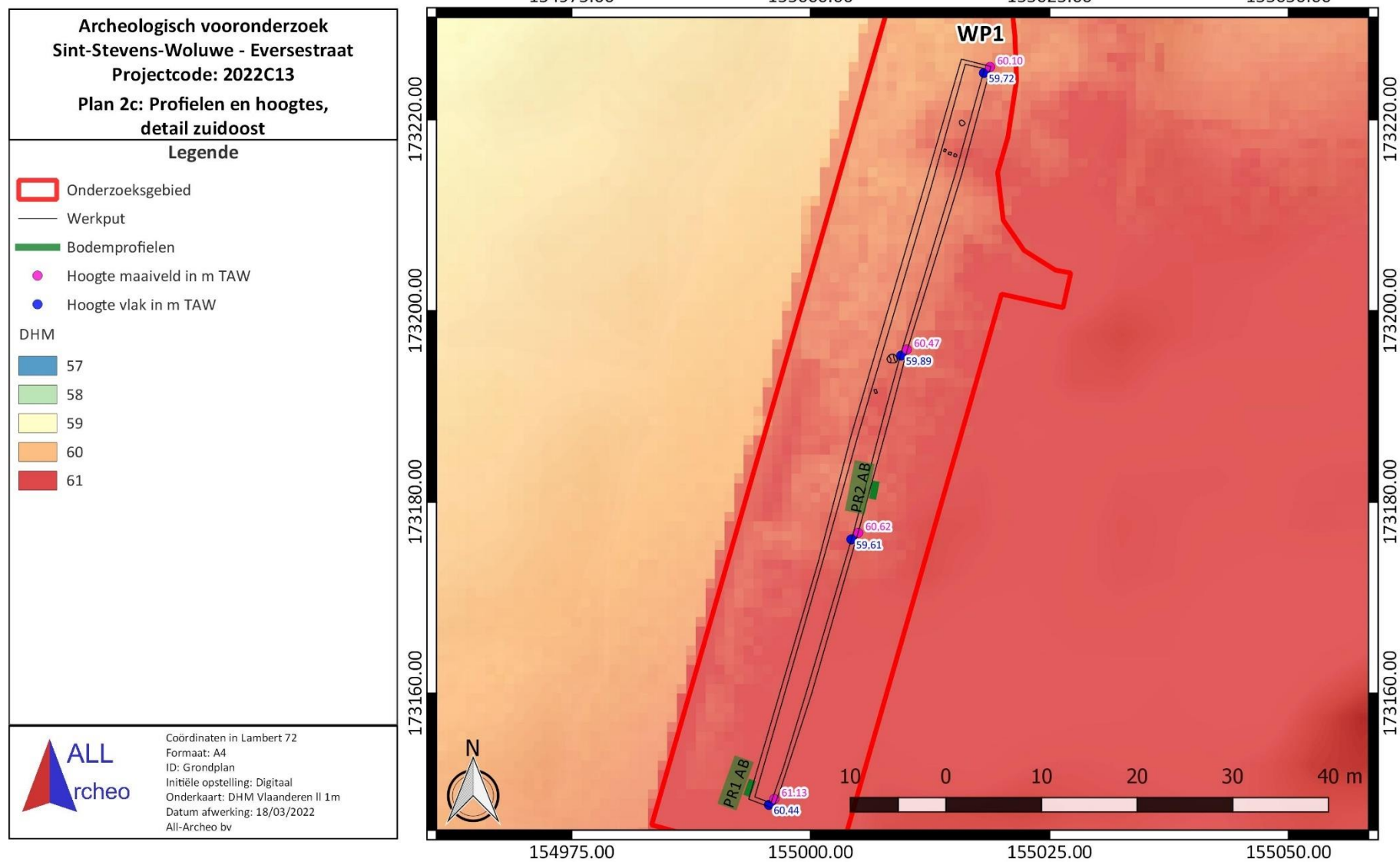

Figuur 11: Profielen en hoogtes, detail noordwest, weergegeven op het DHM Vlaanderen II 1 m (www.geopunt.be)

Figuur 12: Profielen en hoogtes, detail noordoost, weergegeven op het DTM Vlaanderen II 1 m (www.geopunt.be)

Figuur 13: Profielen en hoogtes, detail zuidoost, weergegeven op het DTM Vlaanderen II 1 m (www.geopunt.be)

2.3 Assessmentrapport

2.3.1 Methoden, technieken en criteria bij het assessment

Er werden geen vondsten aangetroffen tijdens het onderzoek. Het conservatie-assessment is dan ook niet van toepassing. Er zijn geen archeologische vraagstellingen die aan de hand van staalname voor natuurwetenschappelijk materiaal onderzocht dienden te worden. Het assessment van de sporen werd uitgevoerd op basis van de plannen, profieltekeningen, foto's en spoorbeschrijvingen.

Door middel van proefsleuven werd een oppervlakte opengelegd van 810,22 m². Dit is 8,25 % van de te onderzoeken zone. Door middel van kijkvensters werd een oppervlakte opengelegd van 248,28 m². Dit is 2,53 % van de te onderzoeken zone. Dit betekent dat 10,78 % van de te onderzoeken zone onderzocht werd, omwille van de verschillende niet onderzoekbare zones. Het tekort aan oppervlakte kan doorgeschoven worden naar een volgende fase, maar in de verdere bespreking van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek zullen we aantonen dat het potentieel op kennisvermeerdering in geval van een bijkomende fase in het proefsleuvenonderzoek te gering is.

2.3.2 Assessment van de vondsten

Er werden geen vondsten aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek. Er werd dan ook geen alle vondstenkaart opgesteld.

2.3.3 Assessment van stalen

Er zijn geen archeologische vraagstellingen die aan de hand van staalname voor natuurwetenschappelijk materiaal onderzocht dienden te worden. Er is dus geen natuurwetenschappelijk onderzoek nodig.

2.3.4 Conservatie assessment

Er werden geen vondsten aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek. Het conservatie assessment is dus niet van toepassing.

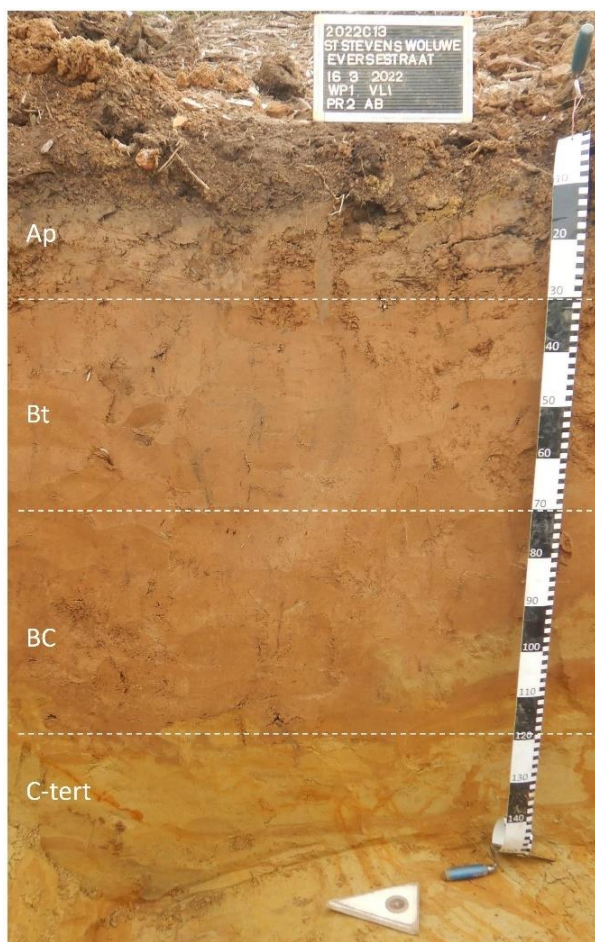
2.3.5 Assessment van de landschappelijke ligging

De site kent geen complexe verticale stratigrafie (Figuur 16 **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**). Er werden acht bodemprofielen geregistreerd, die min of meer een gelijke bodemopbouw vertonen, met slechts enkele kleine onderlinge verschillen.

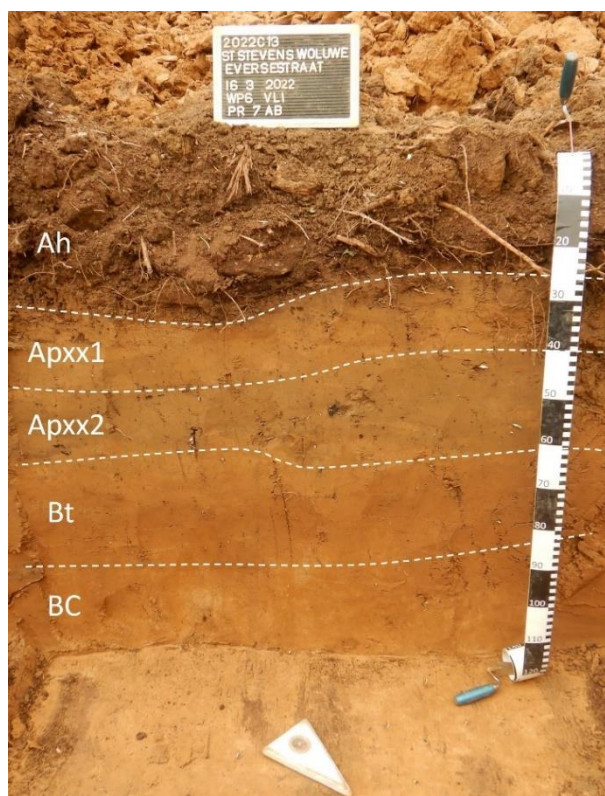
We hebben te maken met een donkere buingrijze ploeglaag (Ap-horizont) van ca. 30 à 50 cm dik. Deze wordt in bodemprofielen 5, 6 en 7 voorafgegaan door een donkerdere A-horizont met ophoging van organische stof (Ah) van ca. 20 cm dik. Over het hele terrein is onder de ploeglaag een B-horizont aanwezig met lutuminspoeling (Bt). Deze laag is licht bruinbeige van kleur en varieert in dikte tussen 20 en 60 cm. Onder de Bt-horizont volgt steeds een overgangslaag tussen de B- en de C-horizont (BC). Deze is nog iets lichter van kleur dan de B-horizont en bevat geregeld gele vlekken.

In twee bodemprofielen (profiel 2 (Figuur 14) en profiel 5) werd onder deze laag de tertiaire ondergrond (C tert) aangetroffen. Deze bestaat uit vrij los, geel zand, in tegenstelling tot de bovenliggende lemige lagen.

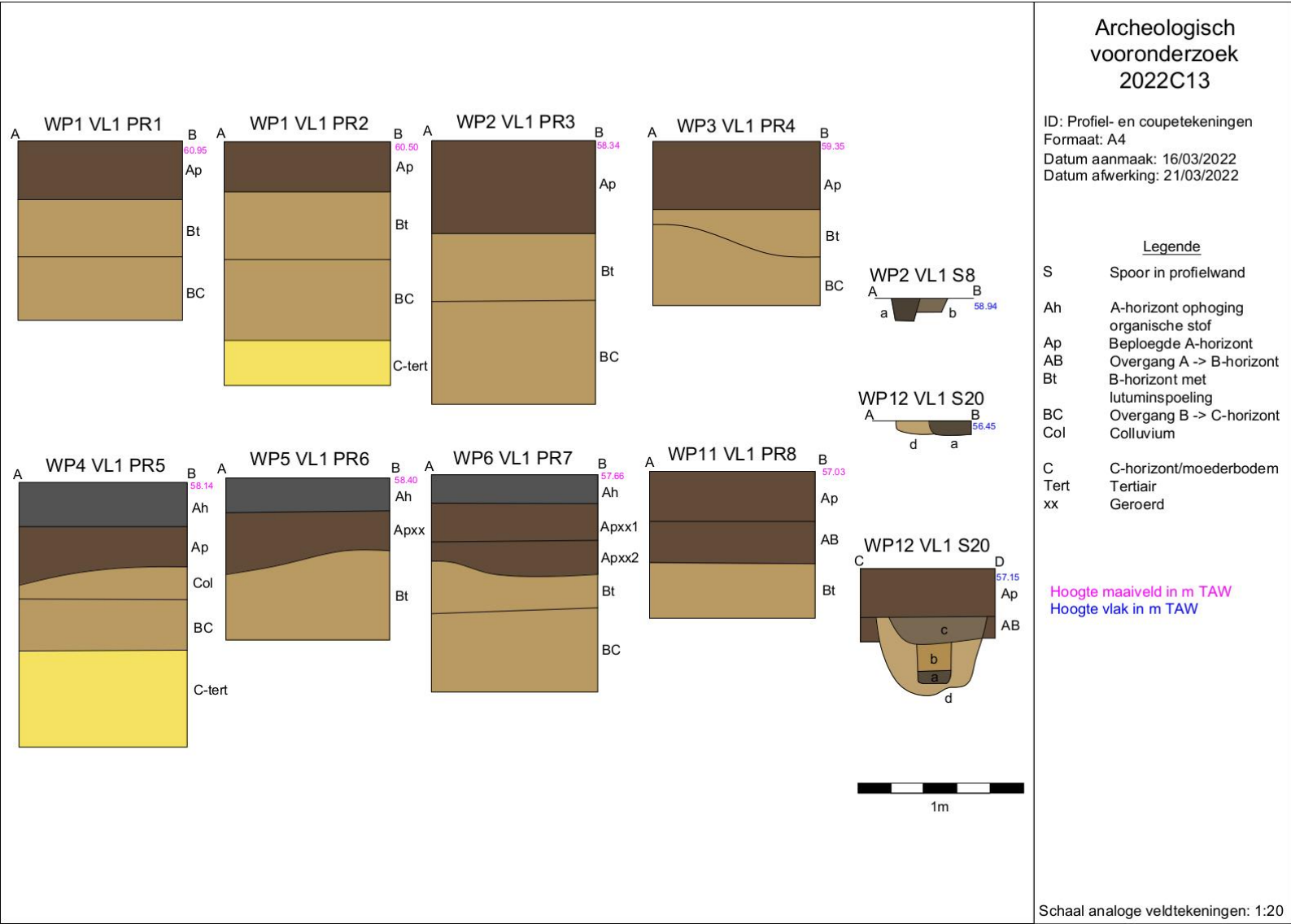
In het noorden tot het noordwesten van het onderzoeksgebied zijn er enkele kleine verschillen merkbaar in de bodem, die verder dezelfde opbouw vertoont. In bodemprofiel 5, in het noorden van werkput 4, is bijvoorbeeld een ca. 15 cm dik pakket colluvium aanwezig tussen de Ap- en de BC-horizont. Dit pakket is afgestroomd van de helling die zich in het zuidoosten bevindt. Verder vinden we in profielen 6 en 7 (Figuur 15) één of meerdere geroerde ploeglagen (Ap_{xx}) terug onder de Ah-horizont. Deze zijn vermoedelijk het gevolg van rooiwerken. Tot slot is in bodemprofiel 8, in het noordwesten van het onderzoeksgebied een ca. 25 cm dikke overgangslaag aanwezig tussen de A- en de B-horizont (AB).

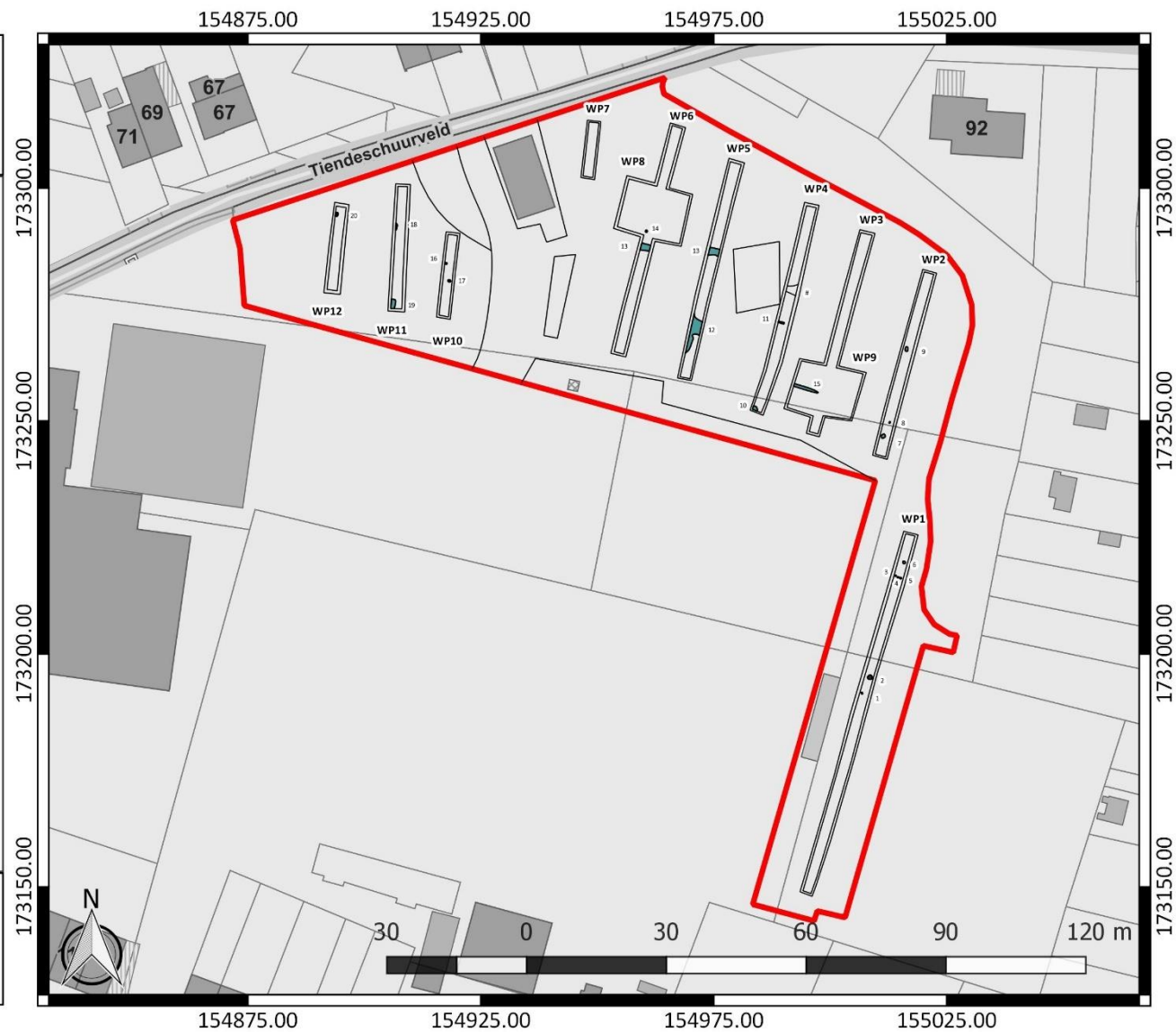
Figuur 14: WP1, bodemprofiel 2 AB

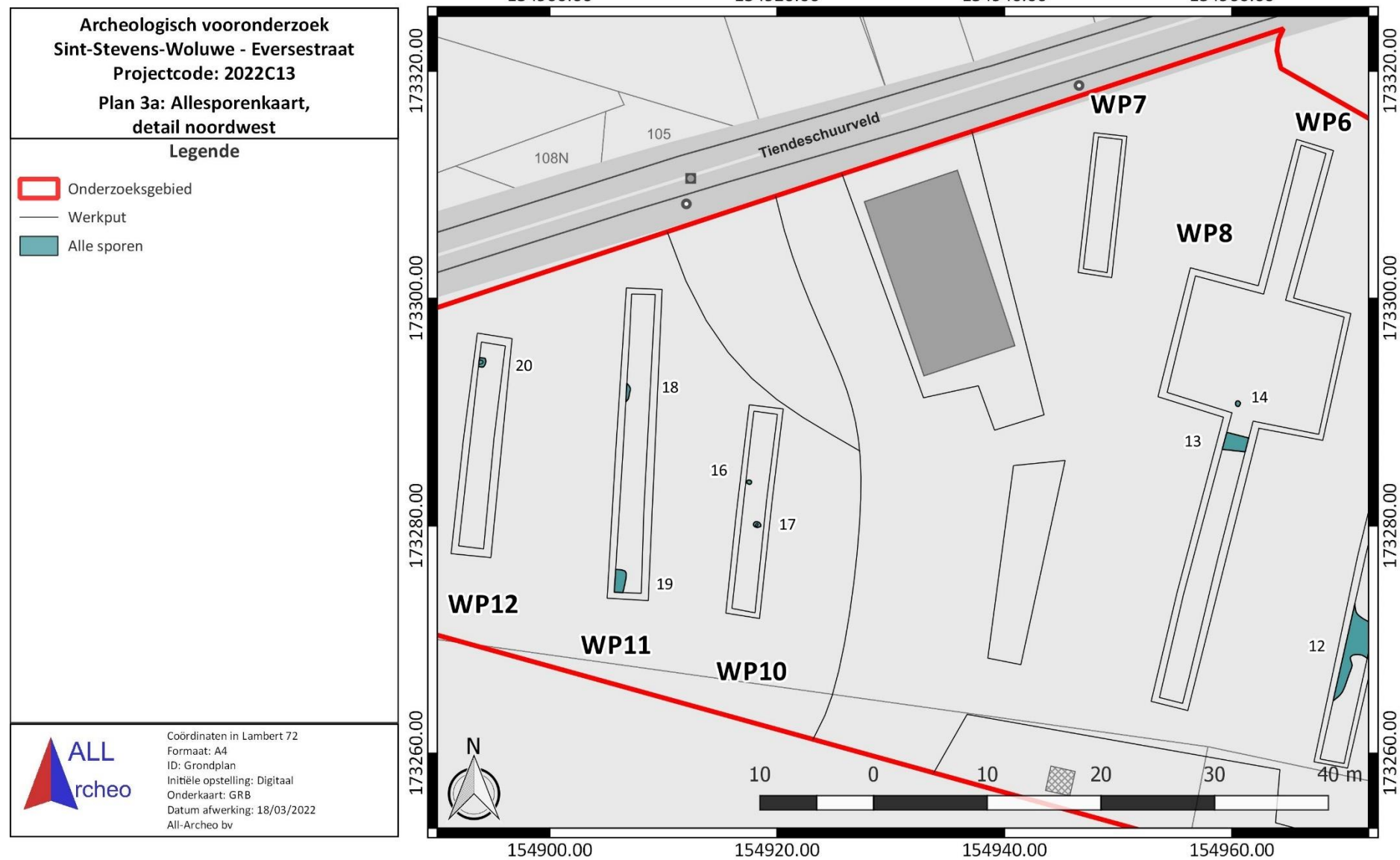
Figuur 15: WP6, bodemprofiel 7 AB

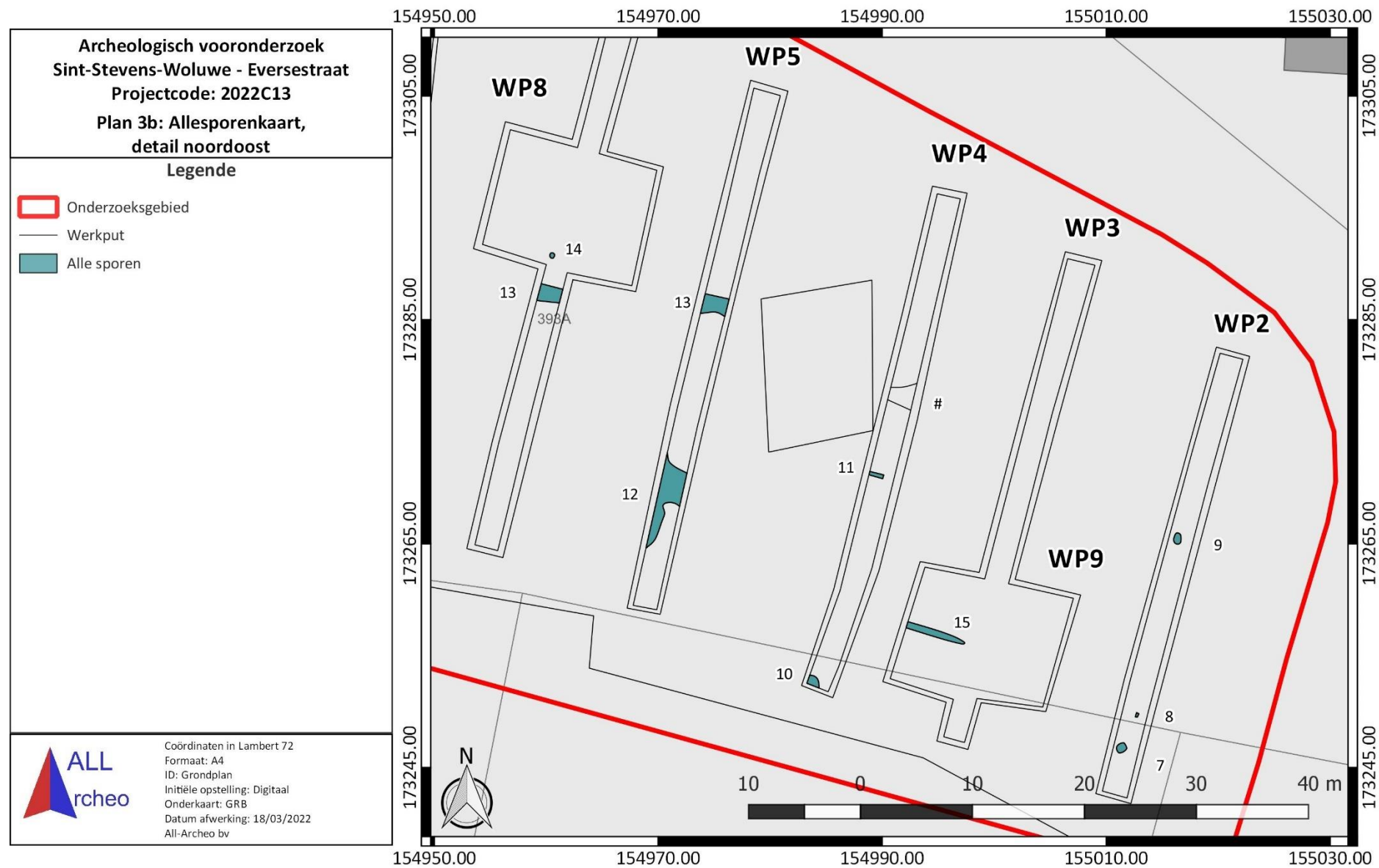
Figuur 16: Profiel- en coupetekeningen

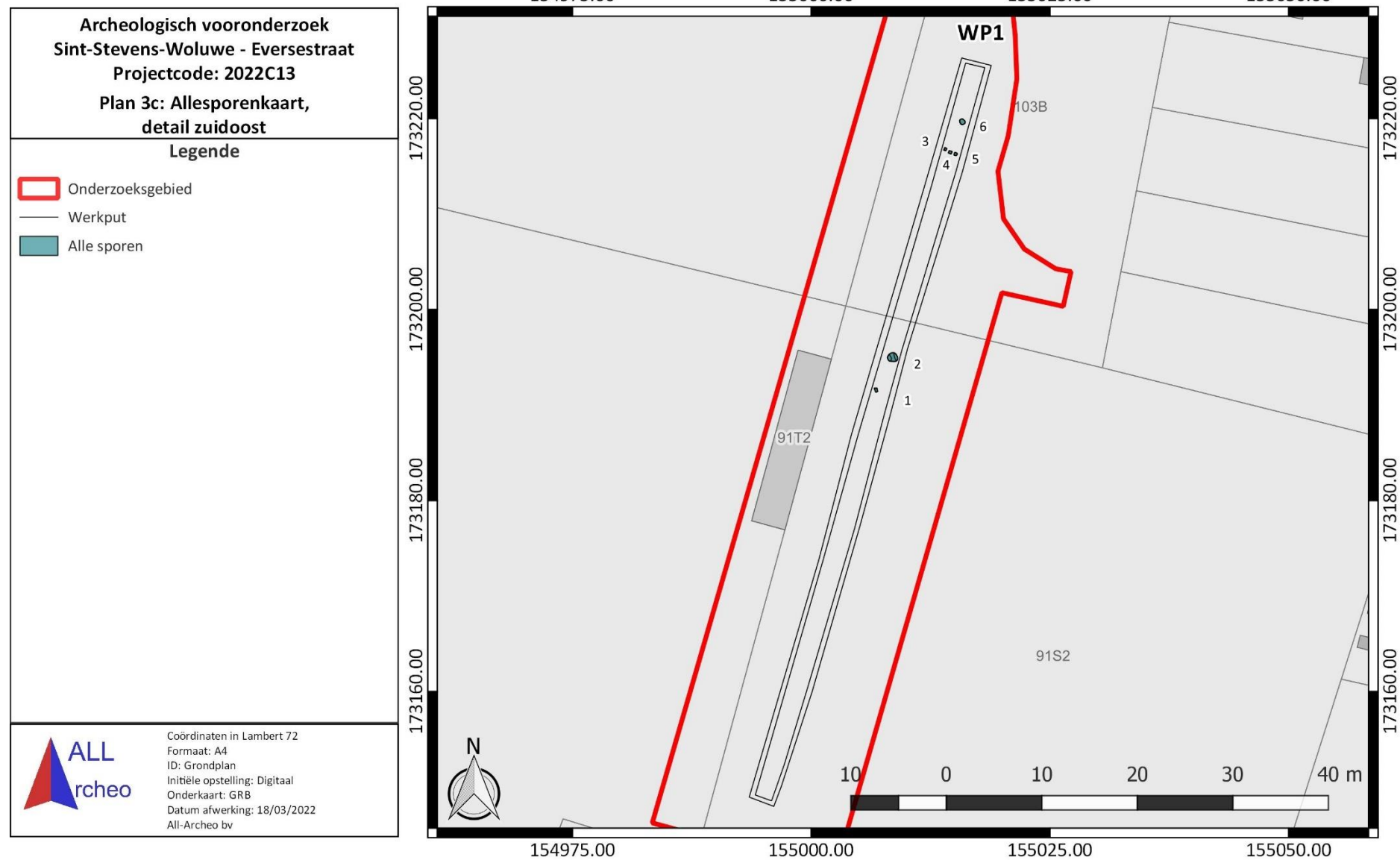
Figuur 17: Allesporenkaart, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Figuur 18: Allesporenkaart, detail noordwest, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Figuur 19: Allesporenkaart, detail noordoost, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

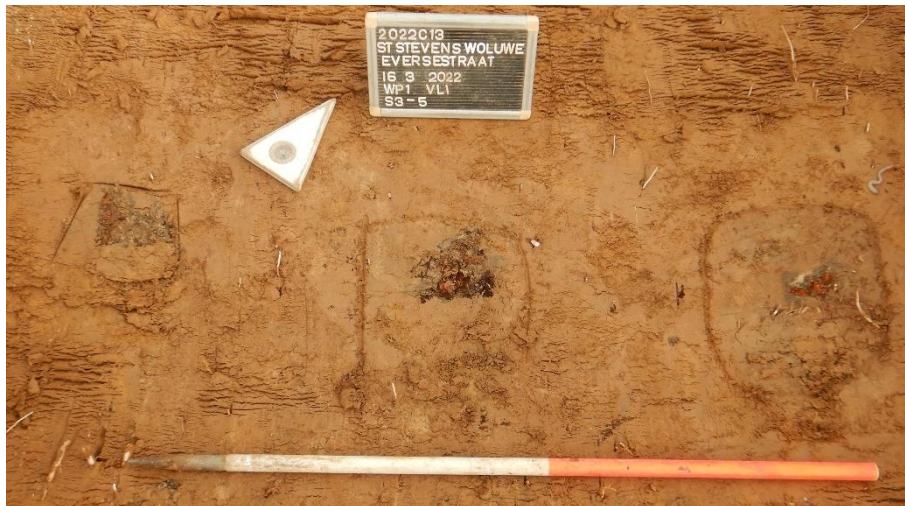
Figuur 20: Allesporenkaart, detail zuidoost, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

2.3.6 Assessment van sporen

De site kent geen complexe verticale stratigrafie. De aangetroffen sporen worden per functionele categorie besproken. In totaal werden 20 sporen geregistreerd, waarvan zes paalsporen, twee kuilen, zes verstoringen en zes natuurlijke sporen. De sporen bevonden zich op een diepte van gemiddeld ca. 57 cm onder het maaiveld. Ze werden verspreid over het terrein aangetroffen, met een hogere densiteit in het noordelijke deel van het onderzoeksgebied.

2.3.6.1 Paalsporen

Zes paalsporen werden geregistreerd tijdens het vooronderzoek, namelijk sporen: S1, S3, S4, S5, S8 en S20. De sporen kwamen voornamelijk voor in het oosten tot zuidoosten van het terrein. Het gaat om duidelijk afgelijnde, vierkante sporen met vaak nog hout in de kern (zoals het geval bij paalsporen S1, S3, S4 en S5 in werkput 1 - Figuur 21). Een coupe op paalspoor S8 (Figuur 22) in werkput 2 onderstreept het recente karakter van de sporen. In profiel is het spoor zeer recht en duidelijk afgelijnd en blijkt de vulling niet heel compact. Alle paalsporen worden op basis van bovenstaande kenmerken gedateerd in de nieuwste tijd.

Figuur 21: WP1, paalsporen S3, S4 en S5

Figuur 22: WP2, coupe op paalspoor S8

2.3.6.2 Kuilen

In totaal werden twee kuilen geregistreerd. S7 is een grijsbruine ovale kuil (Figuur 23Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.) met een losse vulling. Het spoor is duidelijk afgelijnd en bevat beton en mortel. Kuil S10, in het zuiden van werkput 4, heeft soortgelijke inclusies, evenals baksteen. De kuil gaat door de ploeglaag, tot vlak onder het maaiveld. Beide kuilen worden gezien hun inclusies en duidelijke aflijning in de nieuwste tijd geplaatst.

Figuur 23: WP4, kuil S10

2.3.6.3 Verstoringen

Zes verstoringen werden geregistreerd tijdens het proefsleuvenonderzoek, namelijk: S11, S12, S13, S15, S18 en S19. Sommige verstoringen zijn te koppelen aan het afgebroken gebouw tussen werkputten 4 en 5. Een voorbeeld hiervan is de loden leiding S13 (Figuur 24) in werkputten 5 en 6. De plaatselijke verdieping van de geroerde ploeglaag (Apxx) door rooiwerken (S12) in werkput 5 kan eveneens als verstoring gezien worden. De verstoringen vangen meestal vlak onder het maaiveld aan en snijden door de Ap-horizont, zoals geïllustreerd wordt door verstoring S18 (Figuur 25) in het noordwesten van het onderzoeksgebied. Ook de inclusies van sommige verstoringen wijzen op het recente karakter ervan. Zo werden in S19 (Figuur 26), in het zuiden van werkput 11, een autoband en asbest aangetroffen. Alle verstoringen dateren uit de nieuwste tijd.

Figuur 24: WP5, verstoring S13

Figuur 25: WP11, verstoring S18

Figuur 26: WP11, verstoring S19

2.3.6.4 Natuurlijke sporen

Er werden zes sporen geregistreerd die als natuurlijk worden beschouwd. Het gaat om S2, S6, S9 (Figuur 27 en Figuur 28), S14, S16 en S17 (Figuur 29 en Figuur 30). In de lichtbruine Bt-horizont was het niet altijd makkelijk om natuurlijke sporen van antropogene te onderscheiden. Daarom werden alle natuurlijke sporen, op S2 na, gecoupeerd. De coupes bevestigden het vermoeden dat het wel degelijk om sporen van natuurlijke oorsprong gaat. Zowel aan het vlak als in profiel zijn ze grillig afgelijnd en vertonen ze kenmerkende vlekken en sporen van wortelwerking.

Figuur 27: WP2, natuurlijk spoor S9

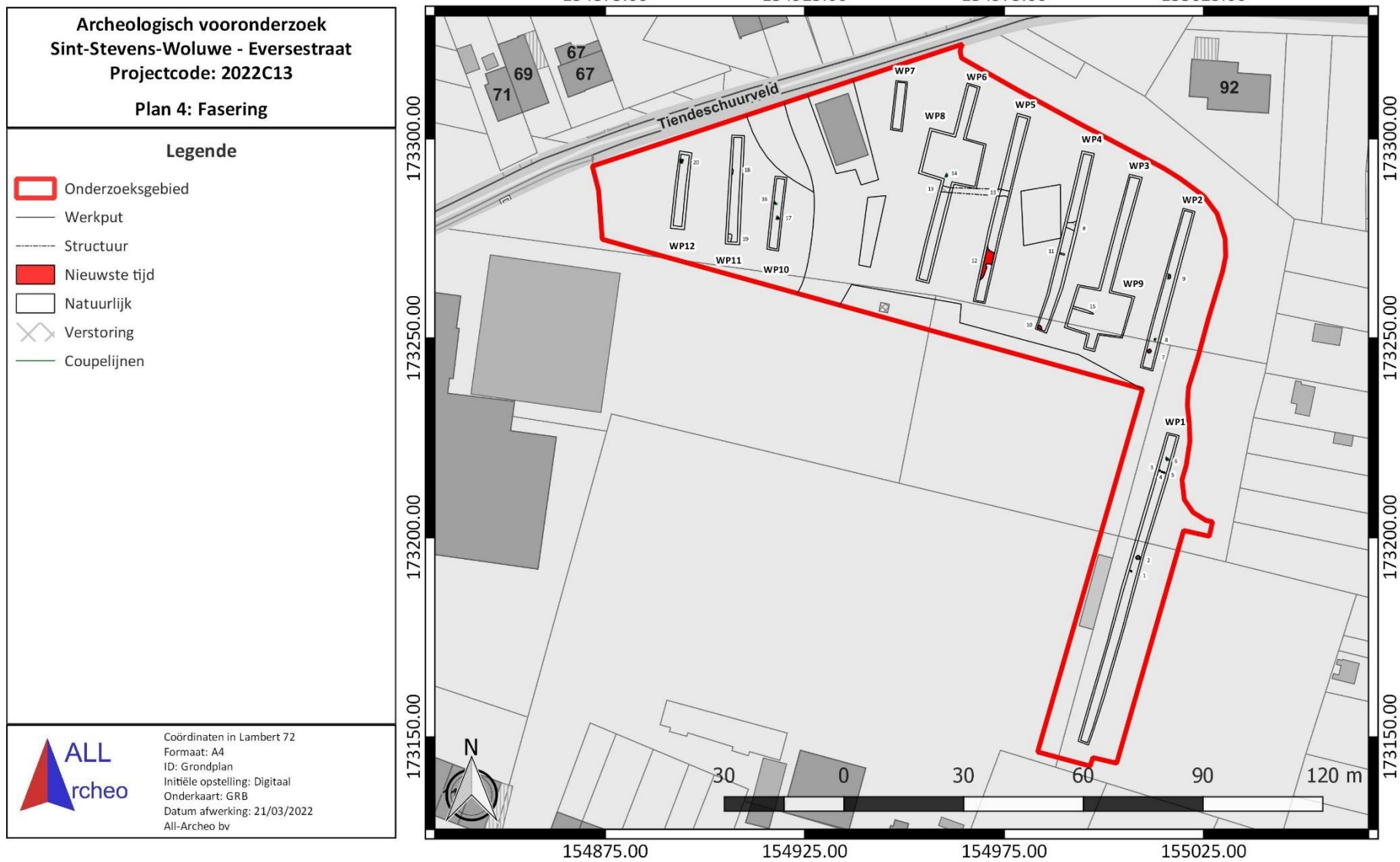
Figuur 28: WP2, coupe op natuurlijk spoor S9

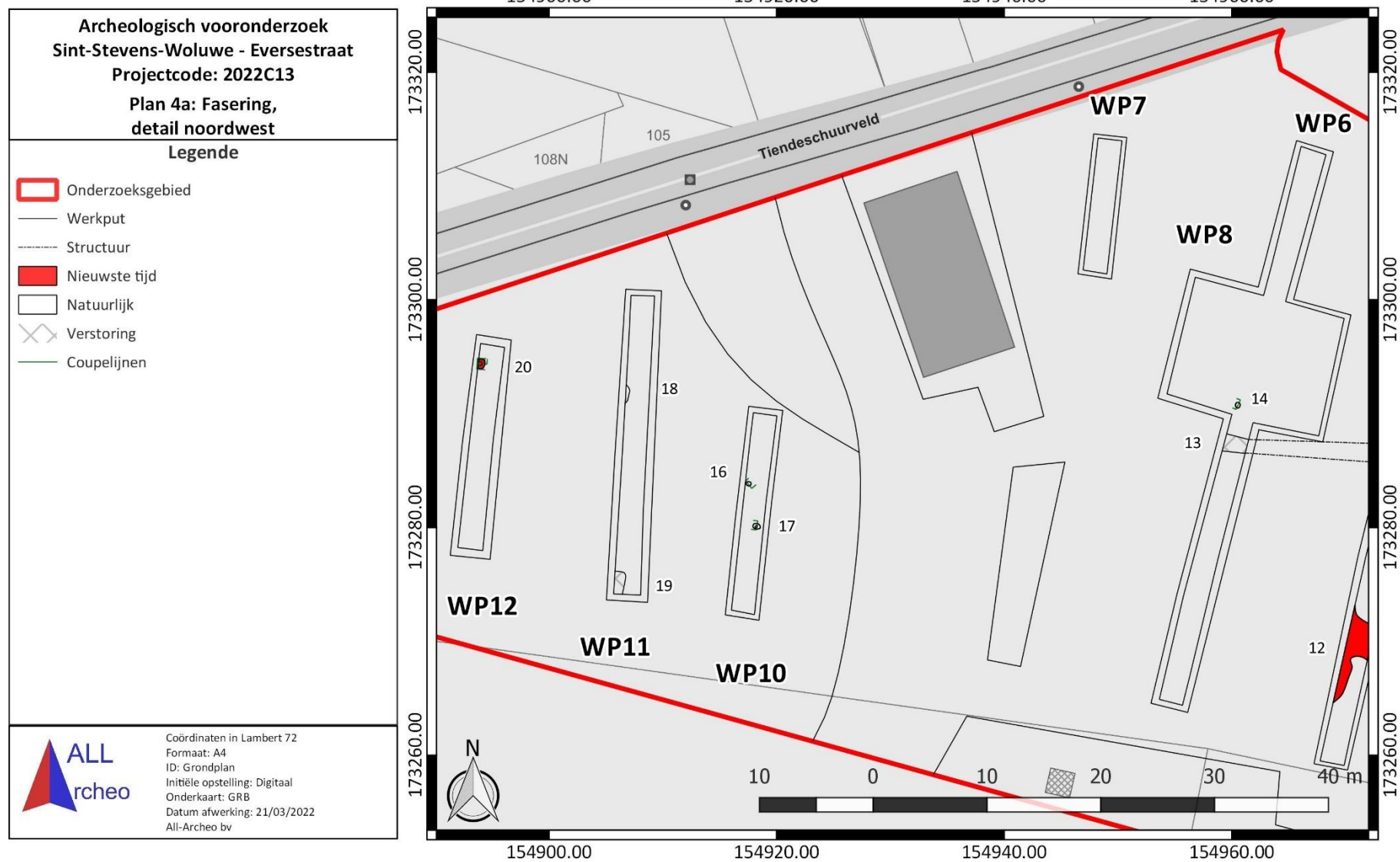
Figuur 29: WP10, natuurlijk spoor S17

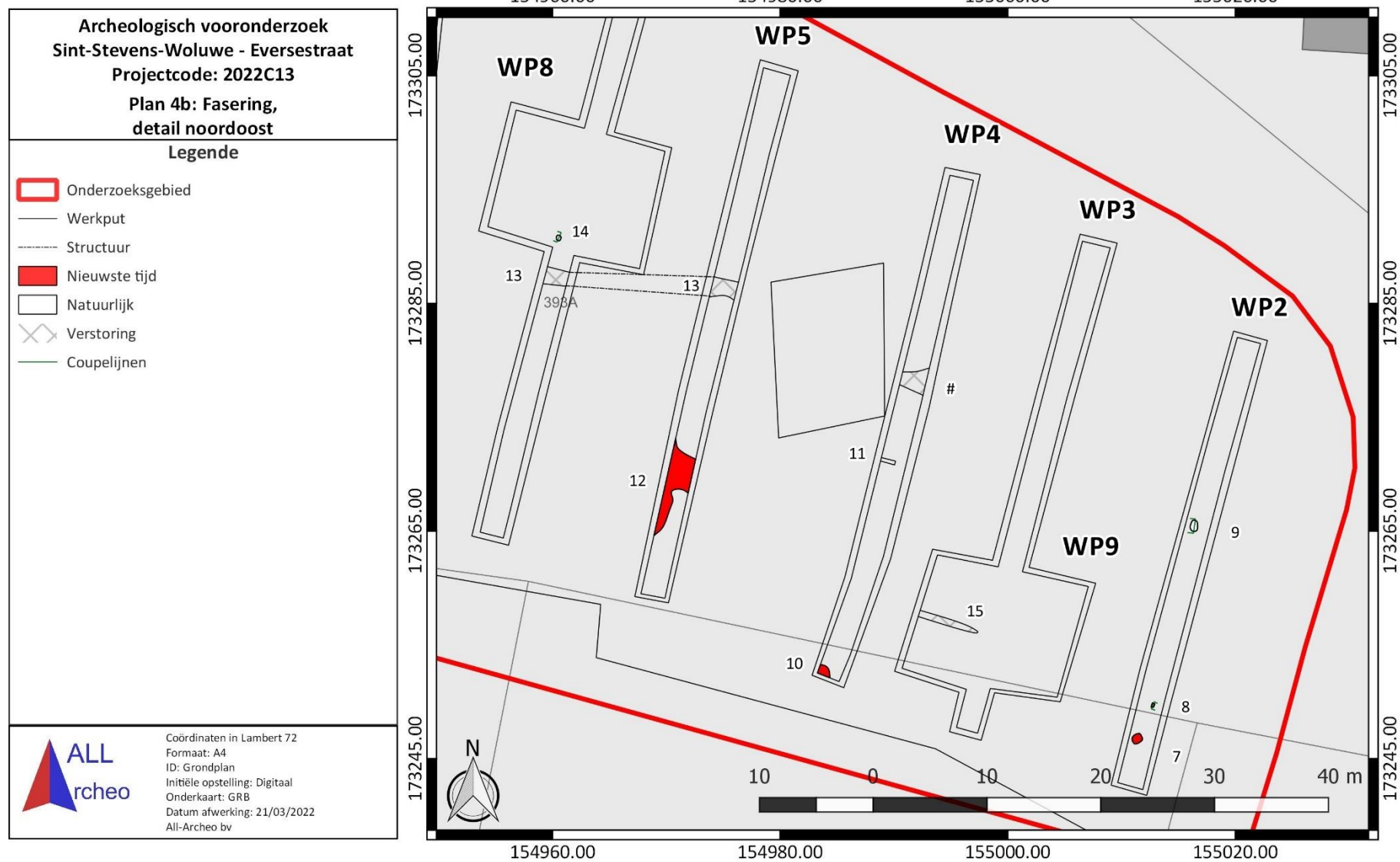
Figuur 30: WP10, coupe op natuurlijk spoor S17

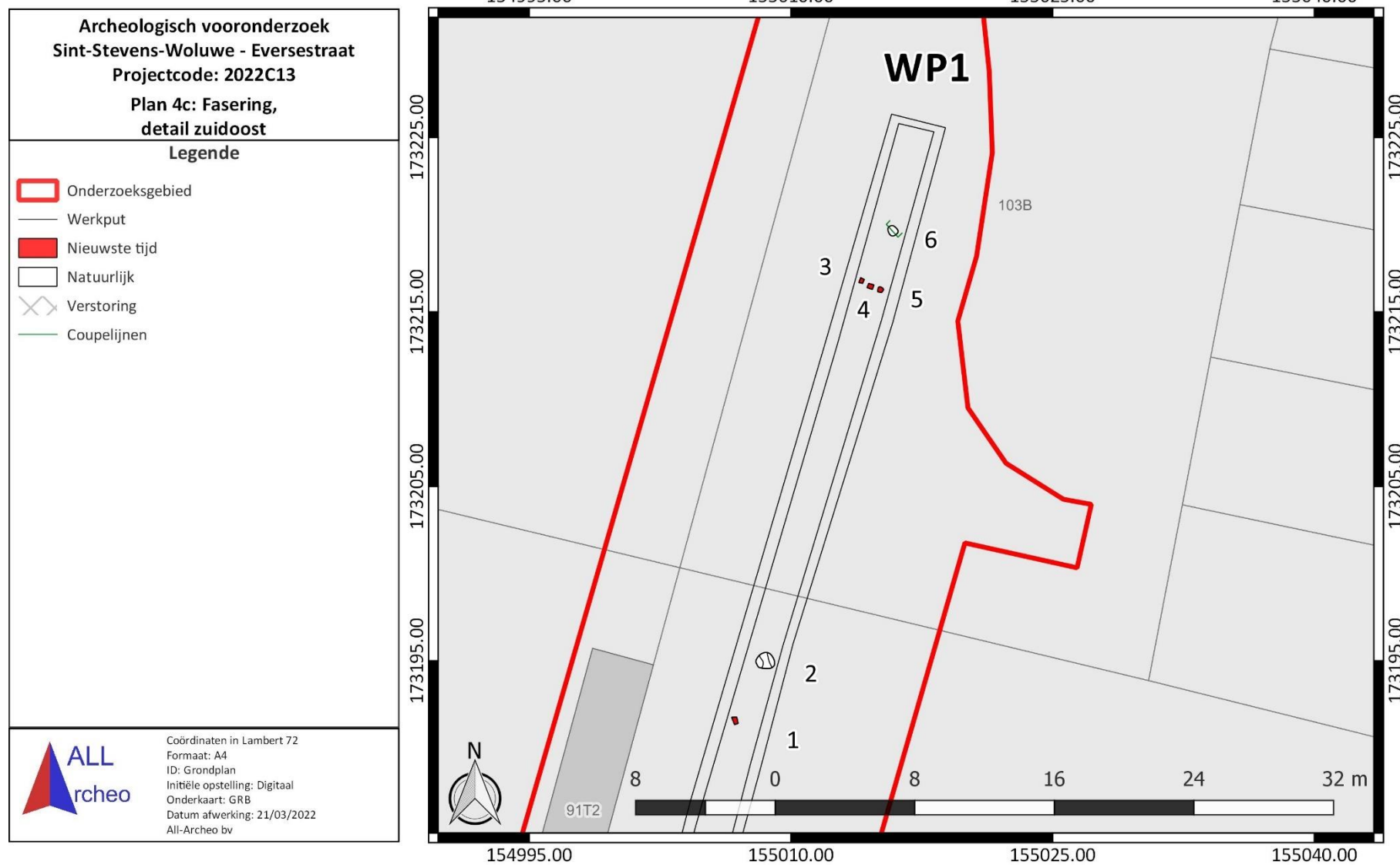
Figuur 31: Fasering, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Figuur 32: Fasering, detail noordwest, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Figuur 33: Fasering, detail noordoost, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Figuur 34: Fasering, detail zuidoost, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

2.3.7 Assessment van het onderzochte gebied

Na uitvoering van de voorgaande stappen kunnen de onderzoeksvragen beantwoord worden.

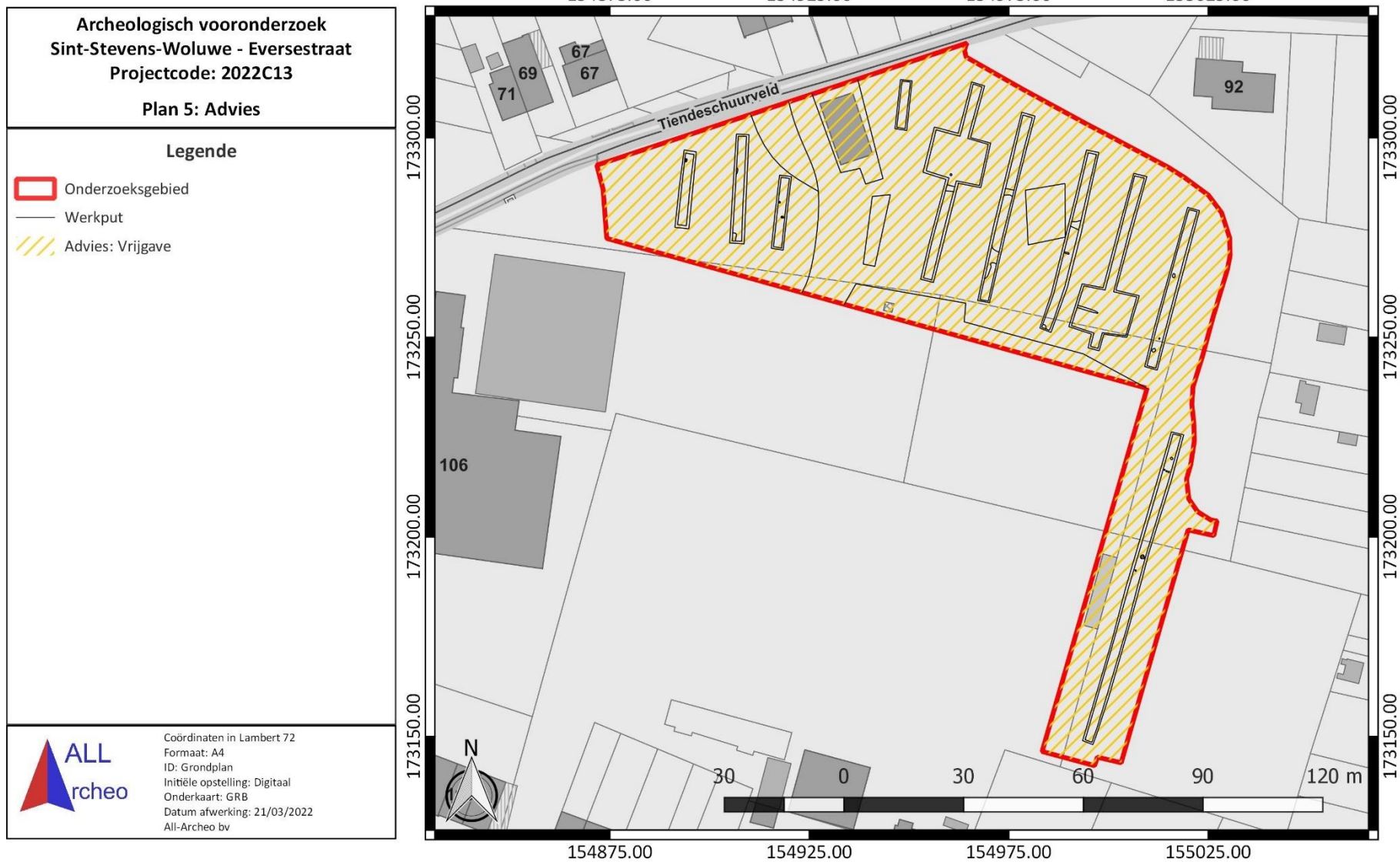
- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
 - o Ja, er zijn archeologische sporen aanwezig. Het gaat om paalsporen, kuilen, verstoringen en natuurlijke sporen.
 - o De sporen bevinden zich verspreid binnen het onderzoeksgebied, maar komen frequenter voor in het noordelijke deel van het terrein. Op basis van de vulling, de inclusies en de duidelijke aflijning van de sporen, dateren we de aangetroffen sporen in de nieuwste tijd.
- Wat is het type vindplaats (bewoning, begraving, ...), aanwezig binnen het onderzoeksgebied?
 - o Er werd geen waardevolle archeologische vindplaats vastgesteld. Er zijn geen sporen gevonden die te beschouwen zijn als resten van bewoning of van begraving. De sporen zijn in verband te brengen met recente bebouwing en landindeling.
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen archeologische sporen?
 - o De sporen tekenen zich duidelijk af in het vlak. De bewaringstoestand van de sporen is goed te noemen. Dit is het gevolg van hun jonge datering. We hebben geen aanwijzingen gevonden van oudere relevante archeologische sporen die aangetast zijn door de aanwezige verstoringen
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen materiële cultuur?
 - o Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden geen vondsten ingezameld. Daarom kunnen we geen uitspraken doen over de bewaringstoestand van de materiële cultuur.
- Wat is de potentiële kennisvermeerdering van een eventuele opgraving?
 - o De potentiële kenniswinst van een eventuele opgraving is gering. De aanwezige sporen dateren in de nieuwste tijd en zijn te interpreteren als sporen van recente bebouwing en van landindeling. De aanwezige sporen werden voldoende onderzocht tijdens het proefsleuvenonderzoek. Er is geen sprake van een waardevolle archeologische vindplaats.
- Is er mogelijkheid tot behoud in situ en zijn er eventuele maatregelen nodig om aan het behoudsprincipe te voldoen?
 - o Gezien de geplande bodemingreep is geen behoud in situ mogelijk. Er zijn echter geen maatregelen nodig om aan het behoudsprincipe te voldoen, omwille van het ontbreken van een waardevolle archeologische vindplaats.

- Indien behoud in situ van het archeologisch erfgoed onmogelijk of onwenselijk is in het kader van de geplande bodemingrepen: kan een afbakening gemaakt worden van bepaalde delen van het terrein die voorafgaand aan de werkzaamheden moeten onderzocht worden?
 - o Het onderzochte gebied leverde sporen op, maar er is geen aanleiding om te spreken van een waardevolle archeologische vindplaats. De vastgestelde sporen omvatten voornamelijk recente paalsporen, kuilen en verstoringen. De sporen worden gedateerd in de nieuwste tijd. De aangetroffen sporen werden voldoende gedocumenteerd tijdens het uitgevoerde vooronderzoek, zodat behoud *in situ* of vervolgonderzoek niet nodig geacht worden. Bijkomend archeologisch onderzoek houdt onvoldoende potentieel op kennisvermeerdering in om de kosten van bijkomend archeologisch onderzoek te rechtvaardigen. Daarom worden geen bijkomende archeologische maatregelen meer nodig geacht.

2.3.8 Interpretatie, beschrijving van de potentiële kennis, waardering en afweging noodzaak verder onderzoek

Uit het proefsleuvenonderzoek blijkt dat in de te onderzoeken zone enkel archeologische sporen aanwezig zijn uit de nieuwste tijd. Ze zijn te interpreteren als resten van recente bebouwing en van landindeling. De resultaten van het proefsleuvenonderzoek doen besluiten dat op het terrein geen waardevolle archeologische vindplaats aanwezig is.

De aangetroffen sporen werden voldoende gedocumenteerd tijdens het uitgevoerde vooronderzoek, zodat behoud in situ of vervolgonderzoek niet nodig geacht worden. Sommige delen van het terrein waren niet toegankelijk voor onderzoek tijdens het proefsleuvenonderzoek. Gezien de aard van de aangetroffen resten is de verwachting dat bijkomend archeologisch onderzoek onvoldoende potentieel op kennisvermeerdering inhoudt om de kosten van bijkomend archeologisch onderzoek te rechtvaardigen. Daarom worden geen bijkomende archeologische maatregelen meer nodig geacht in het kader van de geplande werken.

Figuur 35: Overzicht van de nodig geachte maatregelen, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

3 Samenvatting

De resultaten van het bureauonderzoek wezen uit dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Landschappelijk kent het onderzoeksgebied een gunstige ligging. Het is gesitueerd op de rand van het Brabants Plateau, daar waar een gradiëntzone begint die toeloopt naar de lagergelegen vallei van de Woluwe ten oosten. Historische kaarten en luchtfoto's leren ons dat het terrein lange tijd in gebruik was als akkerland. Op een luchtfoto uit 1971 zien we voor het eerst de aanwezigheid van enkele gebouwen. De impact hiervan op het bodemarchief is ongekend. Gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied dateren voornamelijk uit de nieuwe tijd. Op grotere afstand rond het onderzoeksgebied zijn ook nog relevante archeologische resten uit de middeleeuwen gekend. In de buurt van het onderzoeksgebied zijn er nog geen vondsten uit de steentijd gemeld. Daarnaast ligt het gebied op de rand van een plateau en al op enige afstand van waterlopen. Het potentieel op steentijd artefactensites wordt daarom laag ingeschat.

Op basis van alle vergaarde informatie tijdens het bureauonderzoek kunnen we besluiten dat relevante archeologische resten uit de metaaltijden tot de middeleeuwen kunnen voorkomen binnen het onderzoeksgebied. Resten uit andere periodes kunnen niet uitgesloten worden. Een evaluatie van de geplande bodemingrepen geeft aan dat het bodemarchief binnen het onderzoeksgebied bedreigd is. Gezien het archeologisch potentieel van het terrein was daarom verder archeologisch vooronderzoek aangewezen voor de oppervlakte van ca. 9.815 m² waar bodemingrepen gepland zijn. Een proefsleuvenonderzoek is hier het meest aangewezen.

Een proefsleuvenonderzoek werd uitgevoerd om na te gaan of op het terrein relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden op het terrein enkel archeologische sporen aangetroffen uit de nieuwste tijd. Ze zijn te relateren aan de recente bebouwing en aan landindeling. De aangetroffen sporen werden voldoende onderzocht tijdens het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek. We verwachten dat het potentieel op kennisvermeerdering in geval van bijkomend onderzoek op het terrein gering is. Te gering om de kosten van het bijkomend onderzoek te verantwoorden. Daarom worden geen bijkomende archeologische maatregelen meer nodig geacht in het kader van de geplande werken.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Kennis, J./N. Reyns, 2020: *Archeologienota Sint-Stevens-Woluwe (Zaventem) - Eversestraat*, Bornem (Rapporten All-Archeo bvba 1129).

Reyns, N., 2020: *Programma van Maatregelen Sint-Stevens-Woluwe (Zaventem) - Eversestraat*, Bornem (Rapporten All-Archeo bvba 1129).

4.2 Websites

Cartesius (2022)
<https://www.cartesius.be>

Centrale Archeologische Inventaris (2022)
<https://CAI ID.onroenderfgoed.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2022)
<http://dov.vlaanderen.be>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2022)
<https://geo.onroenderfgoed.be/>

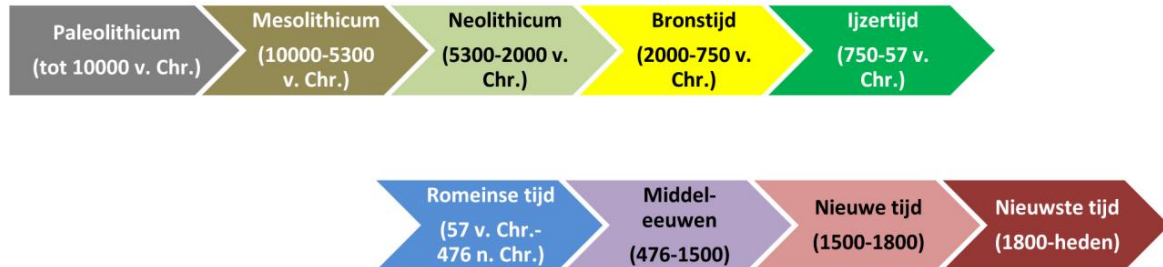
Geopunt Vlaanderen (2022)
<http://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2022)
<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2022)
<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

5.2 Plannenlijst

Plannenlijst proefsleuvenonderzoek: projectcode 2022C13

Plan-nummer	Onderwerp/type	Aanmaak-schaal	Aanmaak-wijze	Datum
P1	Kadasterplan	1:1	Digitaal	18/03/2022
P2	Topografische kaart	1:1	Digitaal	21/03/2022
P3	Verstoringskaart	1:1	Digitaal	21/03/2022
P4	Ontwerpplan	1:1	Digitaal	18/03/2022
P5	Plan van de typeprofielen	1:1	Digitaal	18/03/2022
P6	Situering	1:1	Digitaal	18/03/2022
P7	Profielen en hoogtes	1:1	Digitaal	18/03/2022
P8	Profielen en hoogtes detail noordwest	1:1	Digitaal	18/03/2022
P9	Profielen en hoogtes detail noordoost	1:1	Digitaal	18/03/2022
P10	Profielen en hoogtes detail zuidoost	1:1	Digitaal	18/03/2022
P11	Allesporenkaart	1:1	Digitaal	18/03/2022
P12	Allesporenkaart detail noordwest	1:1	Digitaal	18/03/2022
P13	Allesporenkaart detail noordoost	1:1	Digitaal	18/03/2022
P14	Allesporenkaart detail zuidoost	1:1	Digitaal	18/03/2022
P15	Fasering	1:1	Digitaal	21/03/2022
P16	Fasering detail noordwest	1:1	Digitaal	21/03/2022
P17	Fasering detail noordoost	1:1	Digitaal	21/03/2022
P18	Fasering detail zuidoost	1:1	Digitaal	21/03/2022
P19	Advies	1:1	Digitaal	21/03/2022

5.3 Fotolijst

Fotolijst proefsleuvenonderzoek: projectcode 2022C13

ID	Type	Werk-put	Sector/vak	Vlak	Spoor/ profiel/ vondst	Begin/einde	Vervaardiging	Datum
F1	Werkfoto	/	/	/	/	/	Digitaal	16/03/2022
F2	Werkfoto	/	/	/	/	/	Digitaal	16/03/2022
F3	Werkfoto	/	/	/	/	/	Digitaal	16/03/2022
F5	Profielfoto	1	/	1	PR2	AB	Digitaal	16/03/2022
F6	Profielfoto	6	/	1	PR7	AB	Digitaal	16/03/2022
F11	Spoorfoto	1	/	1	S3, S4 en S5	/	Digitaal	16/03/2022
F12	Spoorfoto	2	/	1	S8	AB	Digitaal	16/03/2022

ID	Type	Werk-put	Sector/ vak	Vlak	Spoor/ profiel/ vondst	Begin/ einde	Vervaardi- ging	Datum
F13	Spoorfoto	4	/	1	S10	/	Digitaal	16/03/2022
F14	Spoorfoto	5	/	1	S13	/	Digitaal	16/03/2022
F15	Spoorfoto	11	/	1	S18	/	Digitaal	16/03/2022
F16	Spoorfoto	11	/	1	S19	/	Digitaal	16/03/2022
F17	Spoorfoto	2	/	1	S9	/	Digitaal	16/03/2022
F18	Spoorfoto	2	/	1	S9	AB	Digitaal	16/03/2022
F19	Spoorfoto	10	/	1	S17	/	Digitaal	16/03/2022
F20	Spoorfoto	10	/	1	S17	AB	Digitaal	16/03/2022

5.4 Tekeningenlijst

Tekeningenlijst proefsleuvenonderzoek: projectcode 2022C13

ID	Type	Onderwerp	Aanmaak- schaal	Aanmaak- wijze	Datum
T1	Profiel- en coupetekeningen	PR1 AB, PR2 AB, PR3 AB, PR4 AB, PR5 AB, PR6 AB, PR7 AB, PR8 AB, PR9 AB, S8 AB, S20 AB, S20 CD	1:1	Digitaal	21/03/2022

5.5 Dagrappporten

Dagrappporten proefsleuvenonderzoek: projectcode 2022C13

Het proefsleuvenonderzoek duurde slechts één dag. Er werd geen dagrapport bijgehouden omdat de gegevens die normaliter in een dagrapport opgenomen zouden worden, afleesbaar zijn in het verslag van resultaten.

5.6 Sporenlijst

Gebruikte afkortingen:

L: Licht D: Donker GE: Geel BR: Bruin GR: Grijs WI: Wit
Apxx: Geroerde, beploegde A-horizont NST: Nieuwste tijd BST: Baksteen MO: Mortel

Sporenlijst proefsleuvenonderzoek: projectcode 2022C13

Spoornr.	Werkput	Sector	Vak/ kwadr/ coupe/ profiel	Vlak	Tek./ plan	Vorm	Aard: Hom./ Het. Gevl. Gel.	Kleur	Textuur (compactheid/samenstelling)	Inclusies: v/z - w/v - sp/br/brn soort	Bioturbatie G/W/V	Aflijning	Interpretatie	Datering	Sporassociatie/spoorrelatie: Jonger dan/Ouder dan/Zelfde als			Vondstnrs./ staalnrs.	Opmerkingen	Datum
1	1	/	/	1	P11	Onregelmatig	Heterogeen, gevlekt	DBR BR	Vrij vaste leem	Hout	Geen	Duidelijk	Paalspoor	NST	/	/	/	/	/	16/03/2022
2	1	/	/	1	P11	Rond	Heterogeen, gevlekt	DGR BR	Vrij vaste leem	/	Veel	Duidelijk	Natuurlijk		/	/	/	/	/	16/03/2022
3	1	/	/	1	P11	Vierkant	Heterogeen, gevlekt	DGR BR	Vrij vaste leem	Hout	Geen	Duidelijk	Paalspoor	NST	/	/	/	/	/	16/03/2022
4	1	/	/	1	P11	Vierkant	Heterogeen, gevlekt	DGR BR	Vrij vaste leem	Hout	Geen	Duidelijk	Paalspoor	NST	/	/	/	/	/	16/03/2022
5	1	/	/	1	P11	Afgeronde vierkant	Heterogeen, gevlekt	DGR BR	Vrij vaste leem	Hout	Geen	Duidelijk	Paalspoor	NST	/	/	/	/	/	16/03/2022
6	1	/	/	1	P11	Ovaal	Heterogeen, gevlekt	DGR GR	Vrij vaste leem	/	Veel	Duidelijk	Natuurlijk		/	/	/	/	/	16/03/2022
7	2	/	/	1	P11	Ovaal	Heterogeen, gevlekt	DGR GR	Vrij vaste leem	Beton, MO	Weinig	Duidelijk	Kuil	NST	/	/	/	/	/	16/03/2022
8	2	/	/	1	P11	Vierkant	Heterogeen, gevlekt	DGR GR	Vrij vaste leem	/	Weinig	Duidelijk	Paalspoor	NST	/	/	/	/	/	16/03/2022
9	2	/	/	1	P11	Ovaal	Heterogeen, gevlekt	DGR BR	Vrij vaste leem	/	Veel	Duidelijk	Natuurlijk		/	/	/	/	/	16/03/2022
10	4	/	/	1	P11	Ovaal	Heterogeen, gevlekt	DGR BR	Vrij vaste leem	BST, KMO	Weinig	Duidelijk	Kuil	NST	/	/	/	/	/	16/03/2022
11	4	/	/	1	P11	Rechthoek	Heterogeen, gevlekt	DGR GR	Vrij vaste leem	/	Weinig	Duidelijk	Verstoring	NST	/	/	/	/	/	16/03/2022
12	5	/	/	1	P11	Langwerpig	Heterogeen, gevlekt	DGR GR	Vrij vaste leem	Grind	Weinig	Duidelijk	Verdieping Apxx	NST	/	/	/	/	/	16/03/2022
13	5-6	/	/	1	P11	Langwerpig	Heterogeen, gevlekt	DGR GR	Vrij vaste leem	Loden pijp	Geen	Duidelijk	Verstoring	NST	/	/	/	/	/	16/03/2022
14	6	/	/	1	P11	Ovaal	Heterogeen, gevlekt	DGR (WI)	Vrij vaste leem	/	Veel	Duidelijk	Natuurlijk		/	/	/	/	/	16/03/2022
15	9	/	/	1	P11	Langwerpig	Heterogeen, gevlekt	DGR BR	Vrij vaste leem	/	Weinig	Duidelijk	Verstoring	NST	/	/	/	/	/	16/03/2022
16	10	/	/	1	P11	Rond	Heterogeen, gevlekt	DGR GR	Vrij vaste leem	/	Veel	Duidelijk	Natuurlijk		/	/	/	/	/	16/03/2022
17	10	/	/	1	P11	Ovaal	Heterogeen, gevlekt	DGR LGR	Vrij vaste leem	/	Veel	Duidelijk	Natuurlijk		/	/	/	/	/	16/03/2022
18	11	/	/	1	P11	Ovaal	Heterogeen, gevlekt	DGR (LGE)	Vrij vaste leem	/	Weinig	Duidelijk	Verstoring	NST	/	/	/	/	/	16/03/2022
19	11	/	/	1	P11	Ovaal	Heterogeen, gevlekt	DGR GR	Vrij vaste leem	Autoband, asbest	Weinig	Duidelijk	Verstoring	NST	/	/	/	/	/	16/03/2022
20	12	/	/	1	P11	Afgeronde rechthoek	Heterogeen, gevlekt	DGR GR	Vrij vaste leem	/	Weinig	Duidelijk	Paalspoor	NST	/	/	/	/	/	16/03/2022